

Næringsanalyse for Akershus 2009

Benchmarking av næringsutvikling og attraktivitet

KNUT VAREIDE

TF-notat nr. 43/2009

TF-notat

Tittel:	Næringsanalyse for Akershus
TF-notat nr:	43/2009
Forfatter(e):	Knut Vareide
Dato:	12. november 2009
Gradering:	Åpen
Antall sider:	48
ISBN:	978-82-7401-322-3
ISSN	1891-053X
Pris:	250,-
	Kan også lastes ned som pdf fra telemarksforsking.no

Prosjekt:	Regionale næringsanalyser 2009
Prosjektnr.:	20090150
Prosjektleder:	Knut Vareide
Oppdragsgiver(e):	Akershus Fylkeskommune

Resyme:

Akershus er nummer tre av 19 fylker når det gjelder befolkningsvekst de tre siste årene. Akershus har den høyeste innflyttingen innenlands, og det tredje høyeste fødselsoverskuddet. Akershus har også forholdsvis høy innvandring, og er her på sjetteplass av fylkene.

Akershus har den fjerde høyeste veksten i antall arbeidsplasser av fylkene. Veksten i offentlige arbeidsplasser er høyest av alle fylkene, mens veksten i antall arbeidsplasser i privat næringsliv er femte høyest.

Næringslivet i Akershus har den beste lønnsomheten av alle fylkene. Akershus har den sjettede høyeste nyetableringsaktiviteten. Bedriftenes vekst i omsetning og verdiskaping er lav, faktisk tredje lavest blant fylkene. Næringslivsindeksen som måler den samlede næringsutviklingen i fylkene, viser at Akershus kommer på sjetteplass.

Øvre og Nedre Romerike er de mest attraktive regionene i landet, og trekker til seg innflyttere fra alle grupper.

Follo er også attraktiv, men har stor utflytting av unge voksne. Akershus Vest har ikke innflytting fra andre regioner tross god vekst i arbeidsplasser.

Forord

Denne rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Akershus fylkeskommune og er den ellefte rapporten i en serie årlige næringsanalyser, som tidligere ble utarbeidet for Østlandssamarbeidet. De enkelte fylkeskommunene er nå oppdragsgivere hver for seg, men samarbeider fortsatt om de årlige næringsanalysene. I 2009 er det utarbeidet næringsanalyser for Akershus, Østfold, Buskerud, Vestfold, Hordaland, Sogn og Fjordane, Nord-Trøndelag og Telemark samtidig.

Data er hentet inn fra bedrifts- og foretaksregisteret i Statistisk Sentralbyrå, Enhetsregisteret og fra Proff Forvalts base over regnskapsdata fra regnskapspliktige foretak. En del statistikk over befolkning, pendling og sysselsetting er i tillegg hentet fra statistikkbanken i SSB.

Disse basene er koblet og bearbeidet for å få fram analysene i denne rapporten. Analysene belyser utviklingstrekkene og variasjonene i den regionale næringsutviklingen, og sammenhengene mellom befolkning, næringsstruktur, sysselsetting og næringsutvikling. I rapporten presenteres også to indekser. NæringsNM er en indeks som måler næringsutvikling, mens Attraktivitetsbarometeret måler attraktivitet som bosted.

Rapporten er utarbeidet i tidsrommet august til november 2009, og tar for seg utviklingen i næringsliv, arbeidsliv og befolkning i regioner og kommuner i Norge, i perioden 2000 til 2008.

Knut Vareide fra Telemarksforskning har vært prosjektleder, utført analysene og skrevet rapporten. Resultater og tolkninger i denne rapporten er hans ansvar.

Bø, 11. november 2009

Knut Vareide

Prosjektleder

Innhold

Befolkning.....	5
Utdanningsnivå	12
Arbeidsplasser	17
Pendling	21
Arbeidsmarkedsintegrasjon	22
Attraktivitet	23
Nyetableringer	28
Lønnsomhet og soliditet	34
Vekst.....	39
Næringstetthet	44
NæringsNM.....	45
NM i næringsliv - kommuner	47
Samlet utvikling	49

Befolkning

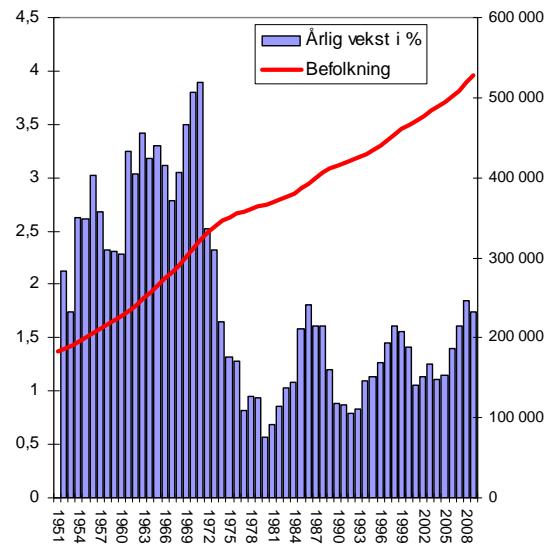
Befolkningsutviklingen er den klart viktigste faktoren for regional utvikling. En positiv befolkningsutvikling er et resultat av god næringsutvikling og attraktiv bostedsutvikling i en region. Høy attraktivitet med tilhørende innflytting og befolkningsvekst er samtidig en viktig drivkraft for næringsutviklingen.

Befolkningsutvikling i Akershus

Akershus er et av seks fylker som ikke har hatt nedgang i befolkningen i noen år etter 1951.

Folketallet i Akershus økte med 9058 personer i 2008. Befolkningsveksten tilsvarer 1,75 prosent. Befolkningsveksten var litt høyere i 2007.

Befolkningsveksten i Akershus de siste to årene er forholdsvis høy sammenliknet med nivået de siste 35 årene, men lavt i forhold til den skyhøye veksten i fylket på 1960- og 1970-tallet.

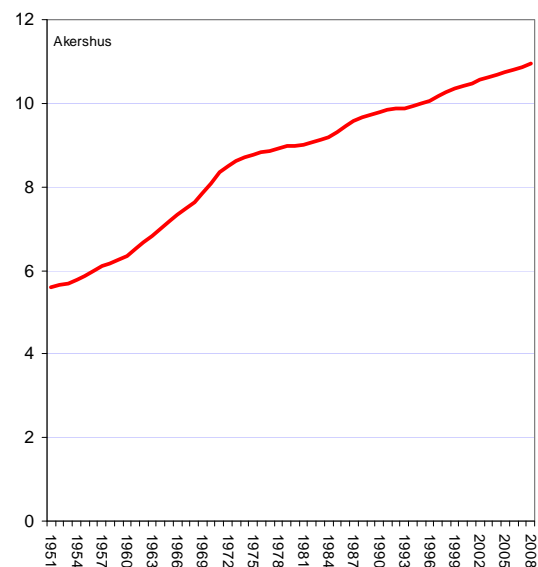
Figur 1: Folketallet (høyre akse) og årlige vekstrater (venstre akse) for Akershus.

Andel av befolkningen

I figur 2 har vi vist utviklingen i Akershus' andel av befolkningen i Norge. For å øke andelen av Norges befolkning, må veksten i Akershus være over landsgjennomsnittet.

Befolkningsveksten på landsbasis har vært svært sterk de siste årene på grunn av økende arbeidsinnvandring.

Akershus har faktisk økt sin andel av befolkningen i hele perioden etter 1951.

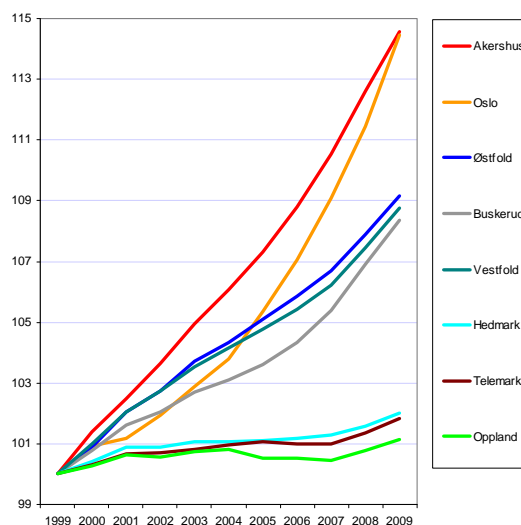
Figur 2: Akershus' andel av befolkningen i Norge.

Akershus sammenliknet med andre fylker

På Østlandet er det Oslo og Akershus som har den sterkeste befolkningsveksten. Befolkningsveksten har vært temmelig lik i disse to fylkene, Akershus har hatt en vekst på 14,6 prosent, mens Oslo har hatt en vekst på 14,4.

Østfold, Vestfold og Buskerud har hatt omtrent den samme utviklingen i denne perioden. Vestfold har litt svakere vekst enn Østfold, men litt sterkere vekst enn Buskerud.

Hedmark, Telemark og Oppland har så vidt hatt vekst etter 2000.

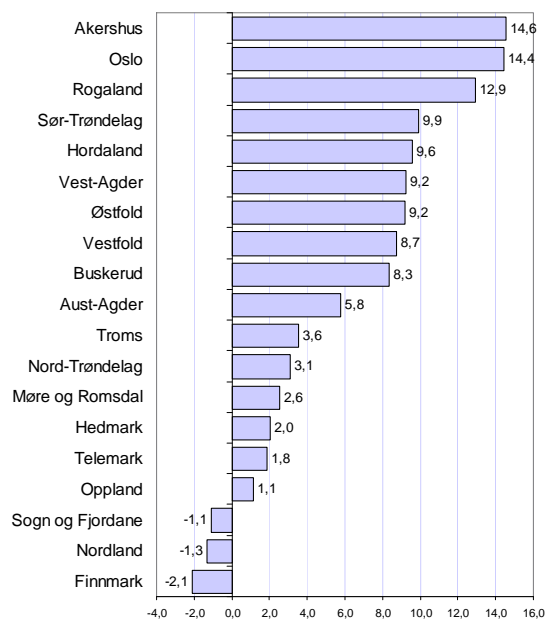
Figur 3: Befolkningsutviklingen i fylkene, indeksert slik at nivået i 1997=100.

Befolkningsvekst i fylkene

I figur 4 ser vi en oversikt over veksten i alle fylkene fra 2000 til 2009.

Akershus har hatt den sterkeste veksten av alle fylkene med Oslo like bak. Vi skal senere se at Akershus har vært svært attraktivt som bosted.

Rogaland har den tredje høyeste veksten. Befolkningsveksten i Rogaland synes å komme av en sterk næringsutvikling og vekst i antall arbeidsplasser.

Figur 4: Befolkningsveksten i fylkene fra 2000 til 2009.

Befolkningsutvikling dekomponert

Befolkningsendringer kan splittes opp i tre komponenter:

- ◆ Fødselsoverskudd, som er differansen mellom antall fødte og antall døde
- ◆ Netto innvandring, som er antall innvandrere fratrukket antall som flytter ut av landet
- ◆ Flyttebalansen innenlands, som er differansen mellom antall som flytter inn fra andre deler av landet og antall som flytter ut

Akershus har en aldersstruktur med få gamle og mange unge som gir fødselsoverskudd.

Akershus har også hatt netto innflytting fra andre fylker i alle årene. Summen av tilveksten som følge av netto innflytting og fødselsoverskudd har vært ganske konstant.

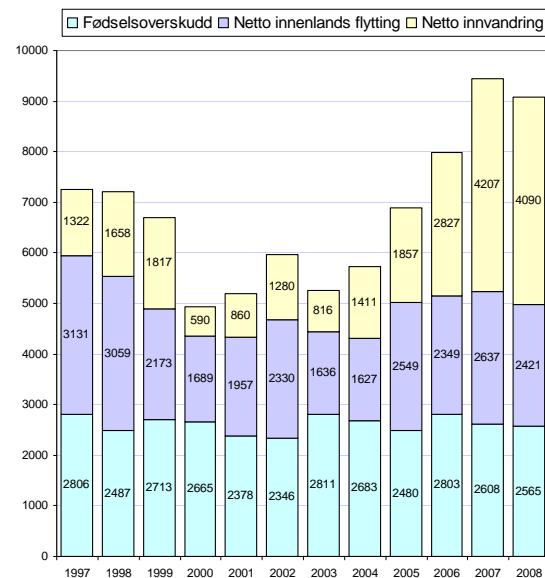
Innvandringen har økt ganske sterkt de siste årene. Det er den økende innvandringen som har gjort at folketallet har hatt sterkere vekst de siste tre årene.

Komponentene sammenliknet med landsgjennomsnittet

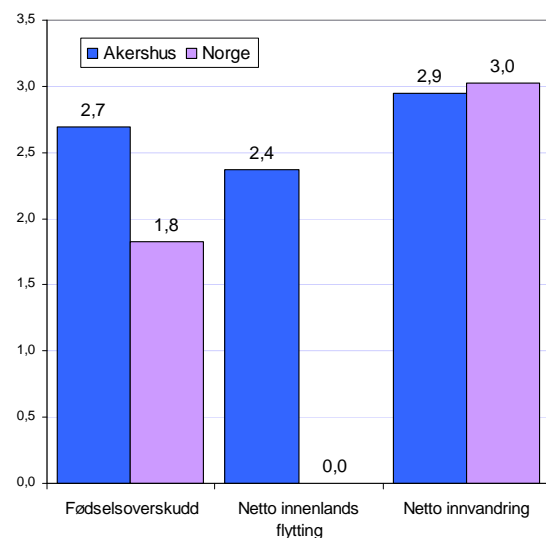
Siden 1. januar 2004 har det vært et fødselsoverskudd i Norge tilsvarende 1,8 prosent av befolkningen. I Akershus har det vært et fødselsoverskudd på 2,7 prosent.

Akershus har hatt en netto innflytting fra andre fylker siden 2004 tilsvarende 2,4 prosent av folketallet.

Innvandringen til Akershus har vært så vidt under landsgjennomsnittet. Innvandringen til Akershus de siste fem årene tilsvarer 2,9 prosent, mot 3,0 prosent for Norge.

Figur 5: Befolkningsutviklingen i Akershus, fordelt på fødselsoverskudd, innvandring og innenlands flytting.

Figur 6: Endringen i befolkningen i Akershus og Norge de siste fem årene (2004-2008), i prosent av befolkningen i 2004.

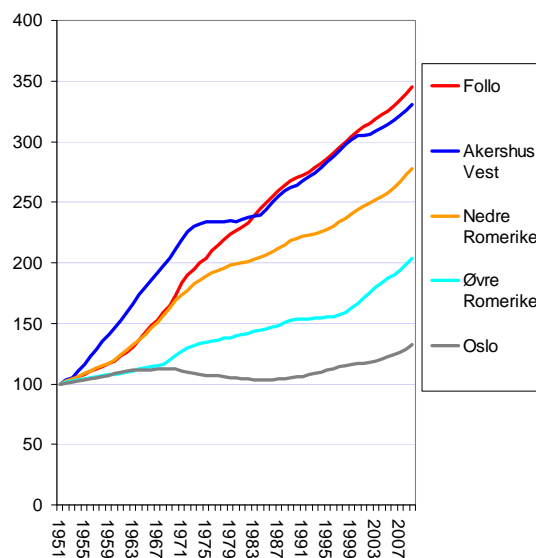
Regionale variasjoner

Det er stor variasjon mellom regioneneⁱ i Akershus med hensyn til befolkningsutvikling, selv om alle de fire regionene er vekstregioner.

Follo og Akershus Vest har hatt den sterkeste befolkningsutviklingen på lang sikt. De siste årene har Follo passert Akershus Vests vekst på indeksen med basis i 1951.

Nedre og Øvre Romerike har hatt en svakere vekst på lang sikt, men har hatt sterkere befolkningsvekst de siste årene.

Når vi ser den forholdsvis svake veksten i Oslo, synes det klart at Akershus har tatt opp i seg vekstpotensialet som er skapt i Oslo, gjennom at den funksjonelle Osloregionen har vokst i størrelse.

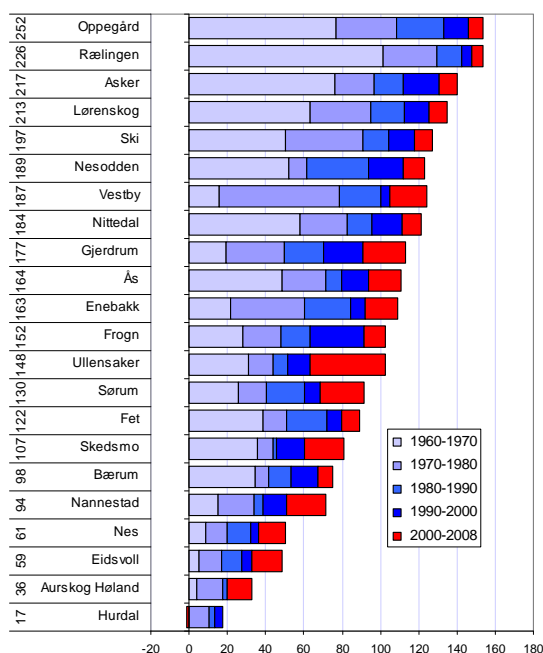
Figur 7: Befolkningsutvikling i regionene i Akershus, indeksert slik at nivået i 1951 = 100.

Utviklingen i kommunene

Oppegård, Rælingen, Asker og Lørenskog er de kommunene i Akershus som har vokst sterkest siden 1960. I disse kommunene er befolkningen mer enn fordoblet fra 1960 til 2009.

Hurdal, Aurskog Høland, Eidsvoll og Nes har hatt svakest vekst fra 1960 til 2009. I de tre sistnevnte har imidlertid veksten tatt seg klart opp det siste tiåret.

Hurdal har en liten nedgang i befolkningen de siste tiåret.

Figur 8: Prosentvis endring av folketallet etter 1960, fordelt på tiårsperioder. Tallene til venstre angir prosentvis endring etter 1960.

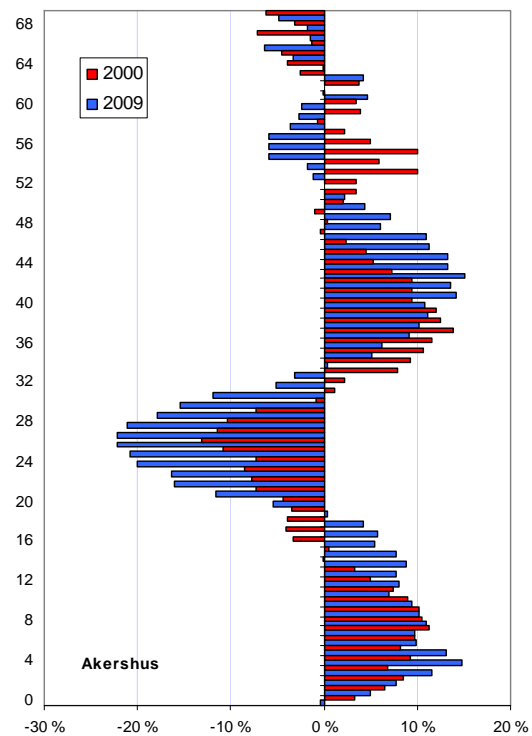
Aldersfordeling i Akershus

Alderssammensetningen i et område reflekterer for en stor del den historiske demografiske utviklingen. Det er spesielt flyttestrømmene som over tid avspeiles i aldersstrukturen.

I figuren har vi vist hvordan de enkelte årsklassers andel av befolkningen i Akershus avviker fra årsklassens andel av befolkningen i Norge i 2000 og 2009.

Akershus har en langt lavere andel av befolkningen i aldersgruppen 20-33 år enn resten av landet. Det har også vært en påfallende økning i underskuddet i denne aldersgruppen i Akershus mellom 2000 og 2009. Ettersom det er denne aldersgruppen som har barn, blir det også et økende underskudd av barn i Akershus.

Akershus har en høy andel av befolkningen mellom 35 og 50 år. Andelen 40-åring har økt ganske mye fra 2000 til 2009.

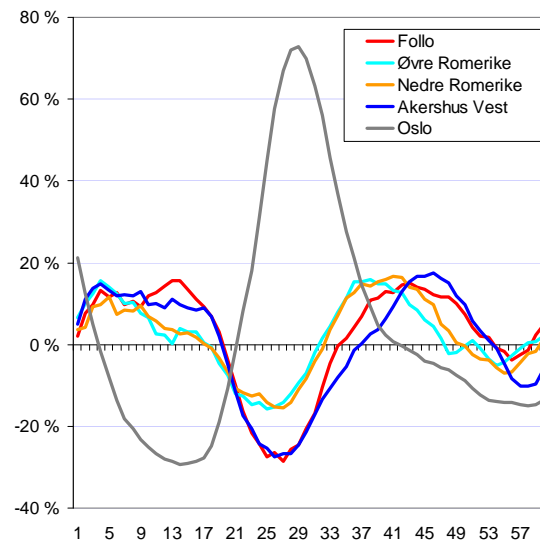
Figur 9: Prosentvis avvik mellom andelen på ulike alderstrinn i Akershus og Norge.

Aldersfordeling i regionene

I figur 10 vises aldersfordelingen i regionene. Nå er aksene snudd i forhold til figur 9.

Alle regionene i Akershus har lavere andel av befolkningen i aldersgruppen 20-33 år enn landsgjennomsnittet. Regionene har en høy andel av befolkningen i siste halvdel av 30-årene og 40-årene. Dermed blir det også en høy andel barn.

Aldersfordelingen står i skarp kontrast til Oslo, som har omtrent motsatt aldersfordeling.

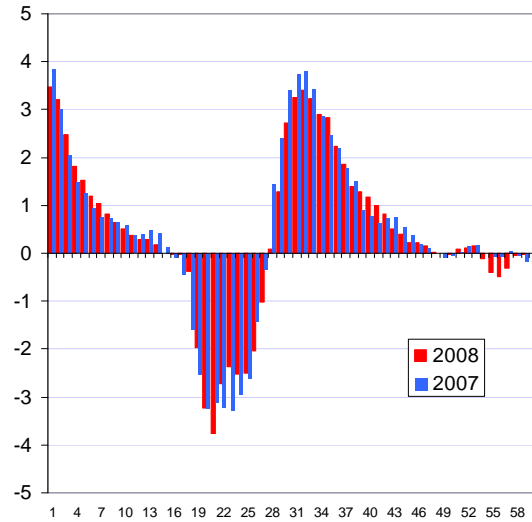
Figur 10: Prosentvis avvik fra landsgjennomsnittets andel for ulike alderstrinn.

Flyttinger etter alderstrinn

Aldersfordelingen som vi viste på forrige side er et resultat av flyttestrømmene de siste 30 årene. Flyttestrømmene det siste året forteller imidlertid om hvordan retningen er i dag. Derfor kan det være interessant å se på dagens flyttemønster.

Akershus hadde netto utflytting av personer mellom 18 og 27 år i 2008. Det var netto innflytting i aldersgruppene under 18 år og over 27 år. Det viser at fylket trekker til seg familier. De store byene, og særlig Oslo, trekker til seg folk mellom 18 og 28 år, og eksporterer familiefolk.

Utflyttingen av unge voksne var kanskje noe lavere i 2008 enn i 2007. Samtidig var det høyere innflytting av aldersgrupper mellom 30 og 40, samt barn.

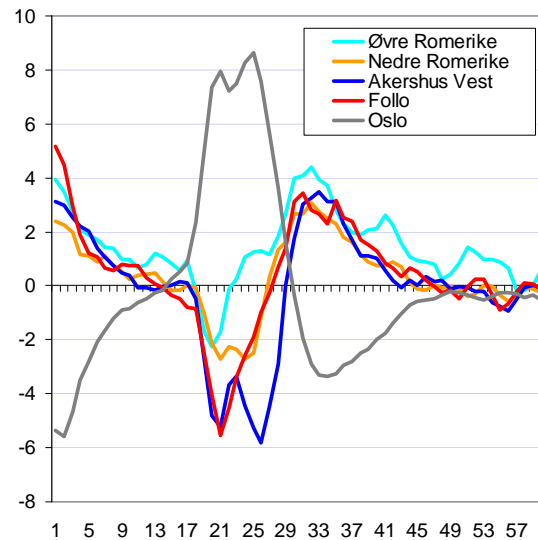
Figur 11: Innenlands nettoutflytting for ulike alderstrinn, prosent av antall innbyggere på hvert alderstrinn, i 2007 og 2008 for Akershus.

Flyttinger etter alderstrinn i regionene

Vi kan se at nettoutflyttingen i de ulike aldersgruppene i regionene følger samme mønster som aldersfordelingen. Dermed vil mønstrene vi så i aldersfordelingen på forrige side opprettholdes.

Follo og Akershus Vest har mye større netto utflytting enn Romerike. Øvre Romerike har størst netto innflytting fra 25 år og oppover.

Vi ser at flyttestrømmene i Oslo har motsatt mønster. Mye av flyttingen ut og inn av Akershus er nok til og fra Oslo.

Figur 12: Innenlands nettoutflytting for ulike alderstrinn, prosent av antall innbyggere på hvert alderstrinn, i regionene i Akershus i 2008.

Flyttinger og innvandrere

Innvandrere flytter oftere enn andre, og spesielt i de første årene etter at de har kommet til landet.

Dette påvirker flyttestrømmene ganske mye. Særlig ser vi at kommuner som tar i mot mange flyktninger får stor utflytting til andre norske kommuner. Flyktningene blir registrert som innvandrere til kommunen, men når de flytter videre til en annen norsk kommune blir dette registrert som innenlands flytting.

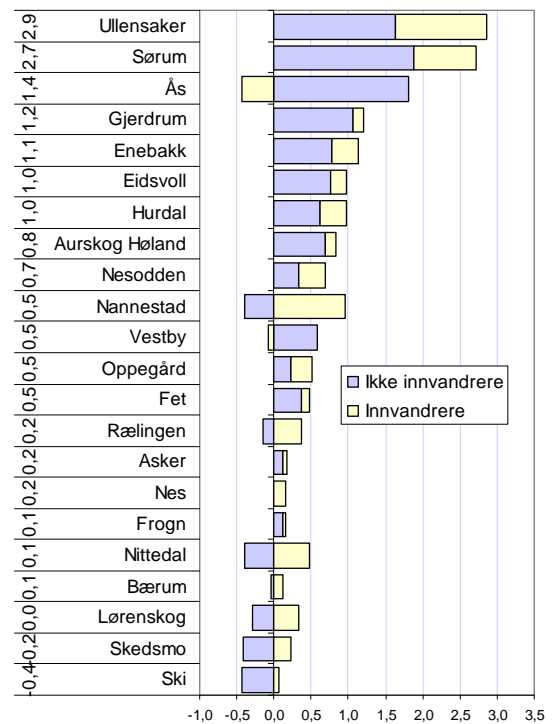
I figur 13 har vi splittet opp den innenlandske flyttingen i innvandrere og ikke-innvandrere. Her er det brukt et utvidet innvandrerbegrep som omfatter alle personer som har innvandret, eller barn av innvandrere, uavhengig av statsborgerskap.

Her ser vi at Ullensaker og Sørumsund, som har høyest netto innflytting, får en vesentlig andel av denne innflyttingen fra innvandrerbefolkningen fra andre kommuner. Ås, som har tredje høyest netto innflytting har faktisk netto utflytting av sin innvandrerbefolkning.

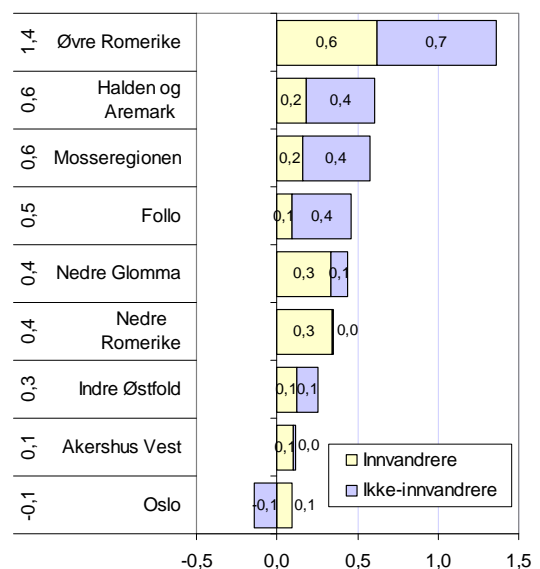
Kommuner som Nannestad, Rælingen, Nittedal, Lørenskog, Skedsmo og Ski har faktisk netto utflytting av ikke-innvandrere, men netto innflytting av innvandrerbefolkningen. Alle kommunene i Akershus unntatt Ås og Vestby har nettoinnflytting av innvandrerbefolkningen.

På regionnivå kan vi se at Øvre Romerike har nesten halvparten av sin nettoinnflytting fra innvandrere. Nedre Romerike og Akershus Vest kan takke innvandrere for at de har nettoinnflytting i det hele tatt. Follo har mesteparten av sin nettoinnflytting fra den delen av befolkningen som ikke har innvandrerbakgrunn.

Akershus er det fylket som har størst netto innflytting fra innvandrerbefolkningen.

Figur 13: Innenlands nettoflytting fordelt på innvandrerbefolkningen og andre i 2008 i kommunene i Akershus. Samlet nettoflytting vist til venstre.

Figur 14: Innenlands nettoflytting i regionene på det sentrale Østlandet i 2008, fordelt på innvandrerbefolkningen og andre. Samlet nettoflytting vist til venstre.

Utdanningsnivå

Befolkningens utdanningsnivå og næringslivets kompetansenivå er forhold som opptar mange i forbindelse med regional utvikling. I dette kapitlet skal vi vise hvordan utdanningsnivået i befolkning og næringsliv er i Akershus sammenliknet med andre fylker.

Utdanningsnivå i befolkningen

SSB har statistikk som viser befolkningens utdanningsnivå, fordelt på fire kategorierⁱⁱ:

- Grunnskolenivå
- Videregående skolenivå
- Universitet og høgsolenivå, kort
- Universitet og høgsolenivå, lang

I figur 15 har vi vist hvordan befolkningen i Akershus fordeler seg med ulik grad av utdanning, sammenliknet med befolkningen i Norge.

Akershus har lavere andel av folk med utdanning på de laveste nivåene, og klart høyere andel av folk med utdanning på de høyeste nivåene. Størst forskjell er der for det høyeste nivået, lang universitets- og høgsolenivå.

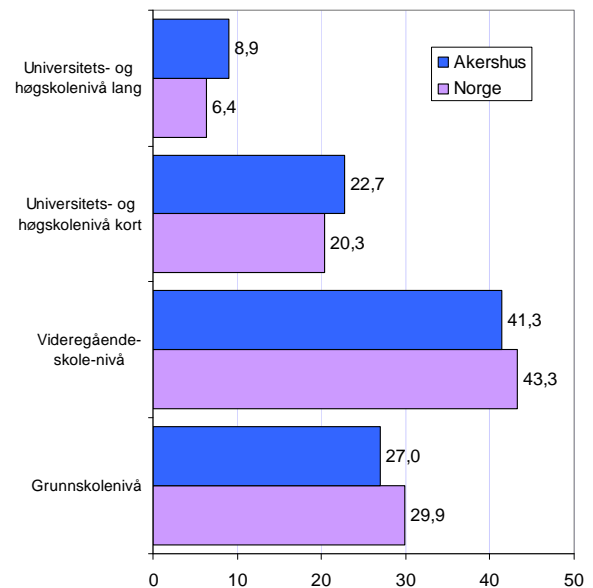
I figur 16 ser vi hvordan utdanningsnivået i befolkningen varierer mellom de ulike fylkene.

Oslo har den klart høyeste andelen av befolkningen med utdanning på universitets- eller høgsolenivå.

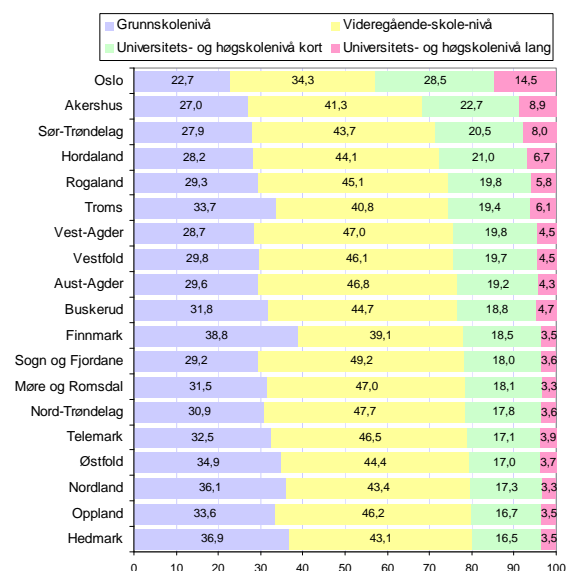
Akershus er på en klar andre plass.

Andre fylker med høgt utdanningsnivå er Sør-Trøndelag, Hordaland, Rogaland og Troms. Dette er fylker med relativt store universitet, samtidig som det er fylker med store byer som fylkessentra.

Det kan dermed se ut til at det er to faktorer som påvirker utdanningsnivået: Forekomsten av utdanningsinstitusjoner og urbaniseringsgrad.

Figur 15: Andeler av befolkningen over 16 år med ulik grad av formell utdanning på Haugalandet og i Norge i 2008.

Figur 16: Utdanningsnivå målt som prosentvis andel med utdanning på universitet eller høgsolenivå i kommunene på Haugalandet i 2008. Tallene til venstre angir rangering i forhold til de 430 kommunene i landet mht utdanningsnivå.

Utdanningsnivå i regionene

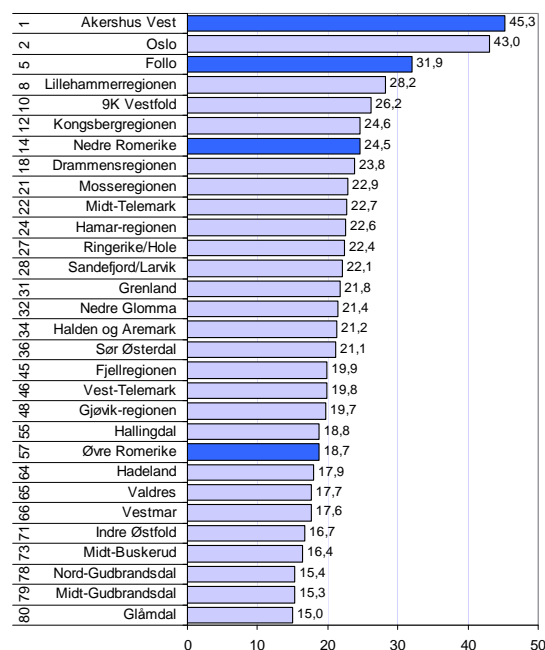
Utdanningsnivået i befolkningen i regionene på Østlandet er vist i figur 17.

Akershus Vest er den regionen i landet mer høyest utdanningsnivå i sin befolkning, mens Oslo er nummer to. I Akershus Vest har 45,3 prosent av befolkningen utdanning på universitets- eller høgscolenivå.

Follo har det femte høyeste utdanningsnivået blant de 83 regionene i landet.

Nedre Romerike har også et høyt utdanningsnivå, og er nummer 14 i landet.

Øvre Romerike har et forholdsvis lavt utdanningsnivå, med bare 18,7 prosent av befolkningen med høyere utdanning. Det er nummer 57 av 83 regioner, og dermed klart under middels.

Figur 17: Andel av befolkning med utdanning på universitets- eller høgscolenivå i 2008 i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i landet.

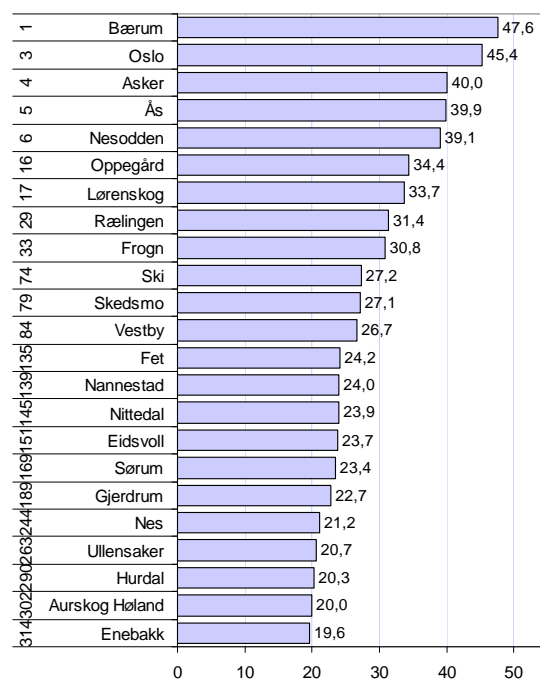
Utdanningsnivå i kommunene

Bærum er den kommunen i landet med høyest utdanningsnivå. I Bærum har 47,6 prosent av befolkningen høyere utdanning.

Oslo er nummer tre i landet, mens Asker er nummer fire. Ås og Nesodden er nummer fem og seks. Fem av de seks kommunene i med høyest utdanningsnivå er dermed i Akershus og Oslo. Leikanger er nummer to i landet.

Kommunene Nes, Ullensaker, Hurdal og Aurskog Høland på Øvre Romerike har lavere utdanningsnivå enn middels av norske kommuner.

Enebakk har imidlertid aller lavest utdanningsnivå av kommunene i Akershus. Utdanningsnivået i Enebakk er påfallende lavere enn i de andre kommunene i Follo.

Figur 18: Andel av befolkning med utdanning på universitets- eller høgscolenivå i 2008 i kommunene i Akershus. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i landet.

Utdanningsnivå og sektorer

Når vi skal forklare hvorfor utdanningsnivået varierer mellom regionene, kan vi først dele opp arbeidslivet i offentlig og privat sektor.

Som vi ser av figur 19, er andelen med høyere utdanning langt høyere i offentlig sektor enn i privat sektor. Hvis vi hadde splittet opp offentlig sektor, hadde vi i tillegg sett at det er statlig sektor som har klart høyest utdanningsnivå. Vi kan se av utviklingen at det ikke er noe som tyder på at disse forskjellene minker over tid. Over halvparten av de som er ansatt i det offentlige har høyere utdanning, mens mindre enn 25 prosent av de som arbeider i privat næringsliv har utdanning på høgskole- eller universitetsnivå.

Regioner og kommuner med mange offentlige arbeidsplasser, spesielt statlige (universiteter, høgskoler og sykehus), vil da automatisk få et høyt utdanningsnivå i befolkningen.

I Akershus kan vi se at utdanningsnivået i offentlig sektor er svært likt landsgjennomsnittet. Utdanningsnivået i privat sektor er derimot langt høyere enn i privat sektor ellers i landet.

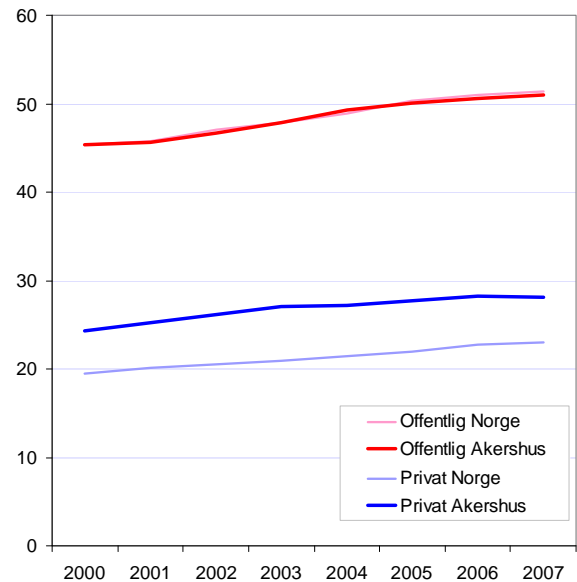
Utdanningsnivå i næringslivet

Det er kanskje spesielt interessant å se på kompetansenivået i næringslivet. I figur 20 har vi vist andelen av arbeidstakerne i næringslivet med høyere utdanning i fylkene.

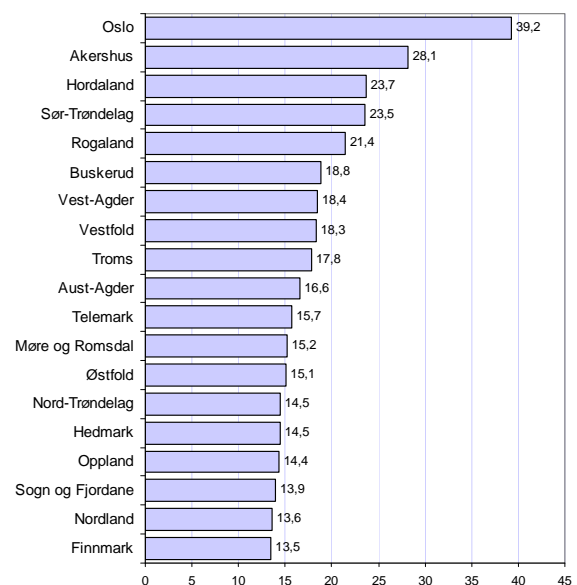
Oslo har det desidert høyeste utdanningsnivået blant arbeidstakere i privat sektor. 39,2 prosent av alle ansatte i privat næringsliv i Oslo har utdanning på høgskole- eller universitetsnivå.

Akershus kommer på en klar andreplass, og har 28,1 prosent av arbeidstakere i næringslivet med høyere utdanning.

Andelen av ansatte i offentlig sektor med høyere utdanning varierer mindre mellom fylkene, med unntak av Oslo som har høyere utdanningsandel blant de offentlig ansatte enn de andre fylkene.

Figur 19: Andel av arbeidstakere med høyere utdanning i privat og offentlig sektor, i Akershus og i Norge fra 2000 til 2007.

Figur 20: Andel av arbeidstakere i privat næringsliv med høyere utdanning i 2007 i fylkene.

Utdanningsnivå i næringslivet i regionene

I figur 21 ser vi hvordan andelen av arbeidstakere i næringslivet med høyere utdanning varierer mellom regionene på Østlandet.

Akershus Vest har den høyeste andelen med høyere utdanning i landet, fulgt av Oslo. Det er også disse regionene som har høyest utdanningsandel i befolkningen.

Kongsbergregionen har tredje høyest utdanningsnivå på Østlandet, fulgt av Follo.

Nedre Romerike er nummer 16 av de 83 regionene i landet når det gjelder utdanningsnivå i næringslivet.

Øvre Romerike er nummer 33 når det gjelder utdanningsnivå i næringslivet. Øvre Romerike var nummer 57 med hensyn til utdanningsnivå i befolkningen. Det lave utdanningsnivået i befolkningen på Øvre Romerike kommer dermed av at det er få arbeidsplasser i offentlig sektor i regionen.

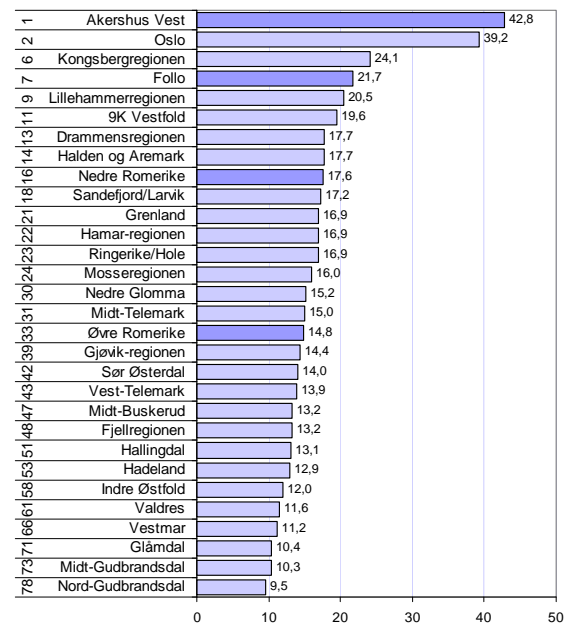
Variasjonene mellom regionene med hensyn til utdanningsnivå i næringslivet viser et klart mønster, der byregioner har et høyt utdanningsnivå, mens bygderegionene har lavt utdanningsnivå i næringslivet.

Utdanningsnivå i næringslivet i kommunene

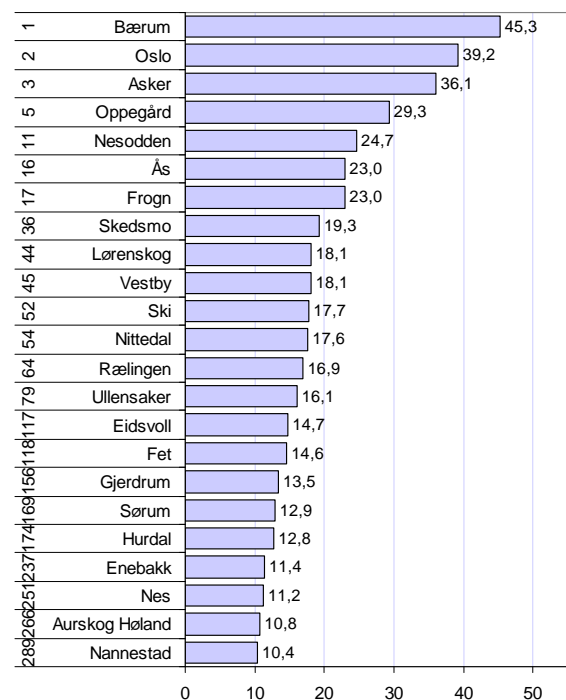
Det er interessant å se på utdanningsnivået i næringslivet i kommunene i Akershus også.

Bærum, Oslo og Asker har det høyeste utdanningsnivået i næringslivet av alle kommunene i landet. Oppegård er nummer fem når det gjelder utdanningsnivå i næringslivet. Kongsberg har kilt seg inn på fjerdeplass.

Det er bare fire kommuner i Akershus som har et utdanningsnivå i næringslivet under middels av norske kommuner. Det er Nannestad, Aurskog Høland, Nes og Enebakk.

Figur 21: Andel av arbeidstakerne i privat sektor med høyere utdanning i regionene på Østlandet i 2007. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i landet.

Figur 22: Andel av arbeidstakerne i privat sektor med høyere utdanning i 2007 i kommunene i Akershus samt Oslo. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i landet.

Er høyt utdanningsnivå bra for næringsutviklingen?

Er det slik at regioner med et høyt utdanningsnivå i næringslivet gjør det bedre enn regioner med lavt utdanningsnivå? I figur 23 har vi ganske enkelt sett på sammenhengen mellom utdanningsnivået i næringslivet med resultatene fra NæringsNM (som blir omtalt senere i denne rapporten).

Statistikken viser da en ganske klar positiv sammenheng. Regionene med høyt utdanningsnivå har generelt bedre næringsutvikling enn regioner med lavt utdanningsnivå.

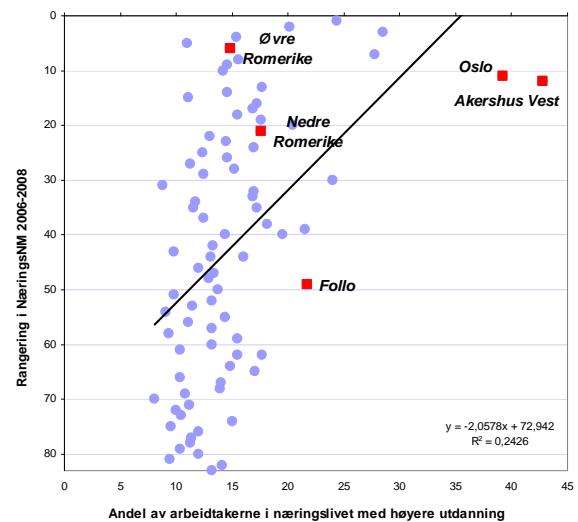
Før vi trekker noen bombastiske konklusjoner trenger vi en langt mer omfattende analyse, der vi ser på næringsutviklingen sammen med andre faktorer med betydning, som størrelse, befolkningsvekst, bransjestruktur etc, i tillegg til utdanningsnivået. Ettersom utdanningsnivået er klart høyere i byene enn i distriktene, er det også mange andre faktorer ved siden av utdanningsnivå som tilsier at byene vil ha en bedre næringsutvikling.

Utdanningsnivå og attraktivitet

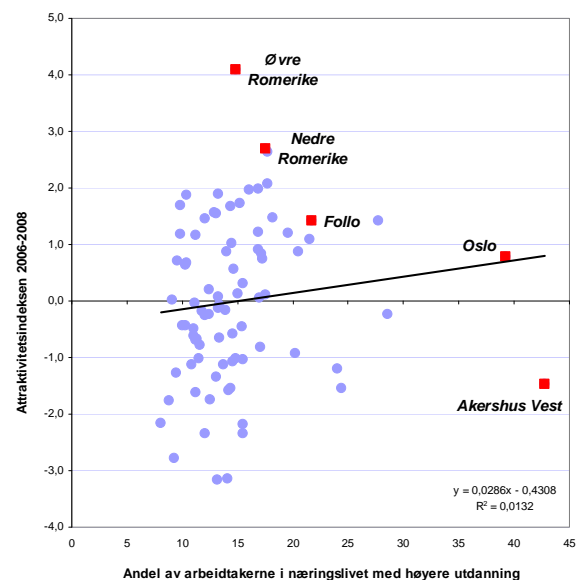
Vi kan også se om det er noen sammenheng mellom bostedsattraktivitet og utdanningsnivå. En kunne kanskje tenke seg at regioner som er attraktive trekker til seg personer med høy utdanning, mens regioner med lav attraktivitet må nøye seg med personer med lavt utdanningsnivå.

Her bruker vi attraktivitetsindeksen for regionene, som blir forklart senere i denne rapporten, som mål for bostedsattraktivitet i regionene.

Når vi ser denne attraktivitetsindeksen i sammenheng med utdanningsnivået, er det en positiv sammenheng, men sammenhengen er veldig svak. Øvre Romerike er den regionen i Akershus som trekker til seg flest innflyttere, men er samtidig den regionen med det laveste utdanningsnivået.

Figur 23: De 83 regionene i landet, etter rangering i NæringsNM og utdanningsnivå i næringslivet.

Figur 24: De 83 regionene i landet, etter attraktivitetsindeksen og utdanningsnivå i næringslivet.

Arbeidsplasser

Nest etter befolkningstallene, er det utviklingen av arbeidsplassene som er den viktigste indikatoren for regional utvikling. I dette kapitlet ser vi på utviklingen i arbeidsplassene i regionen. Data er hentet fra registerbasert sysselsettingsstatistikk i SSB.

Utviklingen i Akershus

Antall private arbeidsplasser i Norge var lavere i 2004 enn i 2000. Etter 2004 har antall private arbeidsplasser vokst kraftig. Veksten fortsatte i 2008, om enn med en noe lavere takt enn de foregående årene.

Antall private arbeidsplasser i Akershus har vært langt sterkere enn i resten av landet.

Antall private arbeidsplasser i Norge økte med 13,3 prosent fra 2000 til 2008. I Akershus var veksten 22,1 prosent.

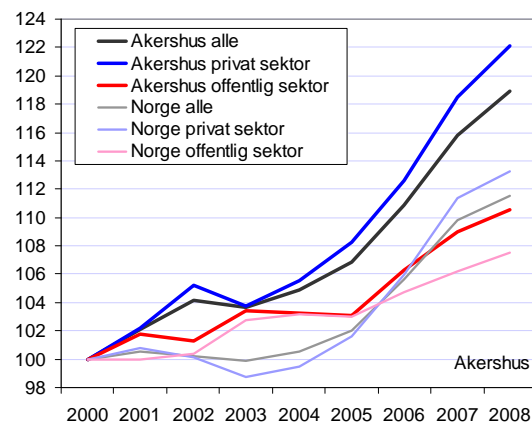
Utviklingen i antall arbeidsplasser i offentlig sektor har vært jevnere. Akershus har også sterkere vekst i antall arbeidsplasser i offentlig sektor, med en vekst på 10,5 prosent, mot 7,5 prosent på landsbasis.

Utviklingen i fylkene

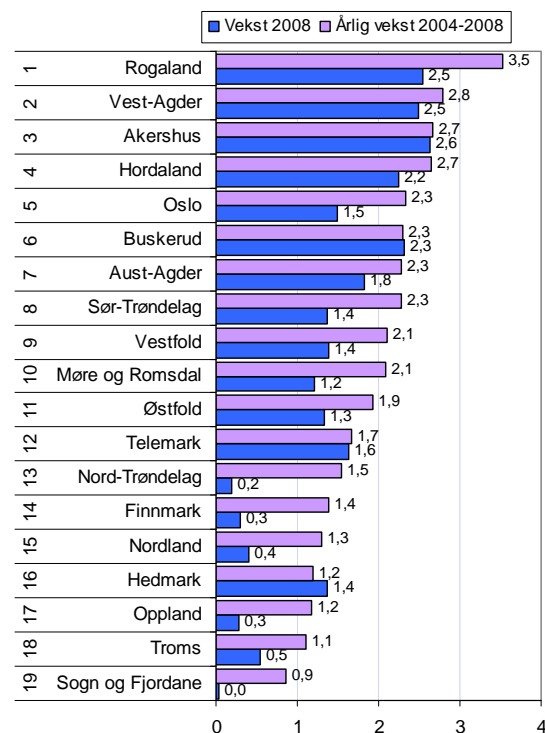
I figur 26 ser vi gjennomsnittlig årlig vekst i oppgangsperioden 2004-2008.

Rogaland, Vest-Agder og Akershus har hatt sterkst vekst i denne perioden.

Veksten fra 2007 til 2008 var høyest i Akershus, der antall arbeidsplasser totalt økte med 2,6 prosent dette ene året.

Figur 25: Utvikling i antall arbeidsplasser, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 26: Vekst i arbeidsplasser fylkesvis, prosent.

Arbeidsplassutvikling i bransjer

I de siste årene har det skjedd store strukturelle endringer i bransjesammensetningen. Noen bransjer har hatt sterk vekst, mens andre har hatt nedgang.

I Akershus er det bygg og anlegg som vokser mest. Det har vært mer enn 40 prosent vekst i denne bransjen fra 2000 til 2008.

Annen personlig tjenesteyting, forretningsmessig tjenesteyting og transport har også hatt sterk vekst i antall arbeidsplasser i Akershus, med vekst i antall arbeidsplasser på mellom 20 og 30 prosent.

Hotell og restaurant og handel har hatt moderat vekst.

Industrien i Akershus hadde synkende antall arbeidsplasser fra 2000 til 2004, men har hatt vekst etter det. I 2008 er det faktisk litt flere industriarbeidsplasser i Akershus enn i 2000.

Strukturelle endringer i Akershus

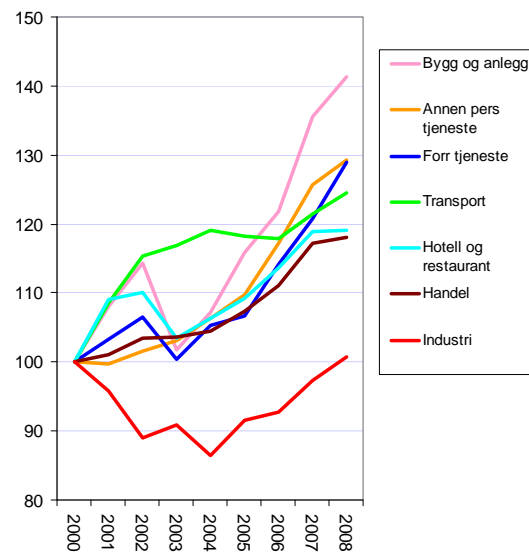
I figur 28 viser vi antall arbeidsplasser i de ulike næringene i absolutte tall for 2000 og endringene fra 2000 til 2008. Her er også offentlig sektor tatt med.

Vi ser at handelen er den største bransjen i Akershus. Det er antakelig bare i Akershus at handel er den største bransjen.

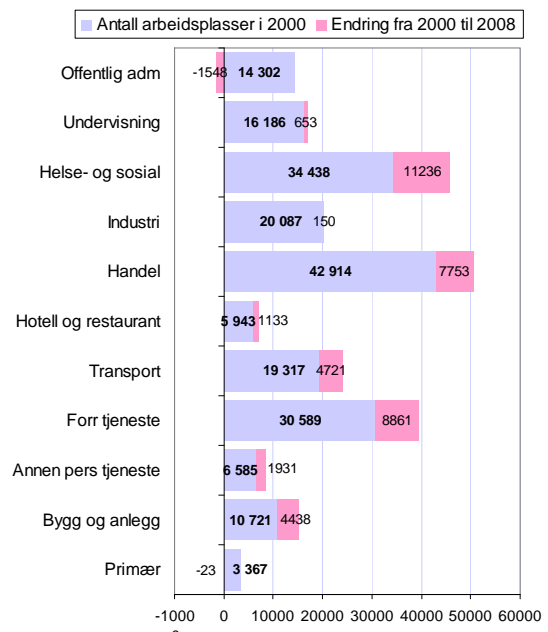
Helse og sosialtjenester har den høyeste veksten i antall arbeidsplasser. Det ble 11 236 nye arbeidsplasser i denne sektoren i Akershus fra 2000 til 2008.

Forretningsmessig tjenesteyting økte med 8 861 arbeidsplasser, mens handelen økte med 7 753.

Bortsett fra en liten nedgang i offentlig administrasjon og primærnæringene har alle bransjer vekst i antall arbeidsplasser i Akershus de siste åtte årene. Akershus er ett av fem fylker hvor industrien har hatt vekst i denne perioden. Mange fylker har hatt stor nedgang i industriarbeidsplassene.

Figur 27: Utvikling av antall arbeidsplasser i Akershus, indeksert slik at nivået i 2000 = 100.

Figur 28: Endring i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2008 i ulike bransjer i Akershus.

Arbeidsplassutvikling i regionene

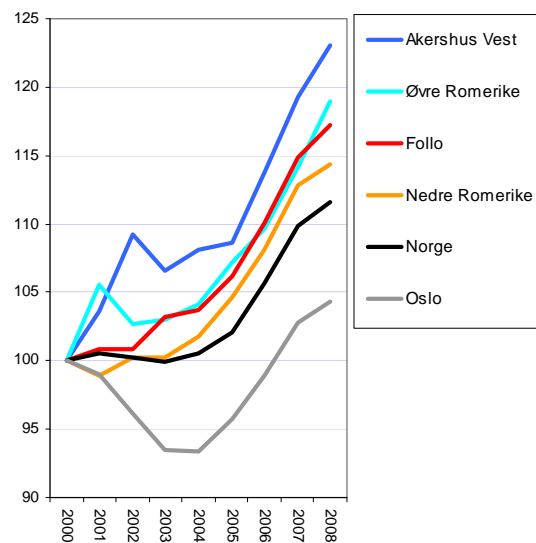
I figur 29 har vi vist utviklingen i antall arbeidsplasser i regionene i Akershus, sammenliknet med utviklingen i Norge.

Alle regionene i Akershus har hatt høyere vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2008 enn landsgjennomsnittet.

Akershus Vest hadde en vekst på 23 prosent fra 2000 til 2008. Bare Stavangerregionen og Øygarden og Sotra hadde høyere vekst i denne perioden.

Veksten i antall arbeidsplasser i Norge var 11,6 prosent i perioden.

Oslo hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2004, og hadde dermed lav vekst fra 2000 til 2008. Arbeidsplassene i Oslo betyr kanskje like mye for befolkningen i Akershus som egne arbeidsplasser.

Figur 29: Utvikling i antall arbeidsplasser i regionene i Akershus, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Arbeidsplassutvikling i kommunene

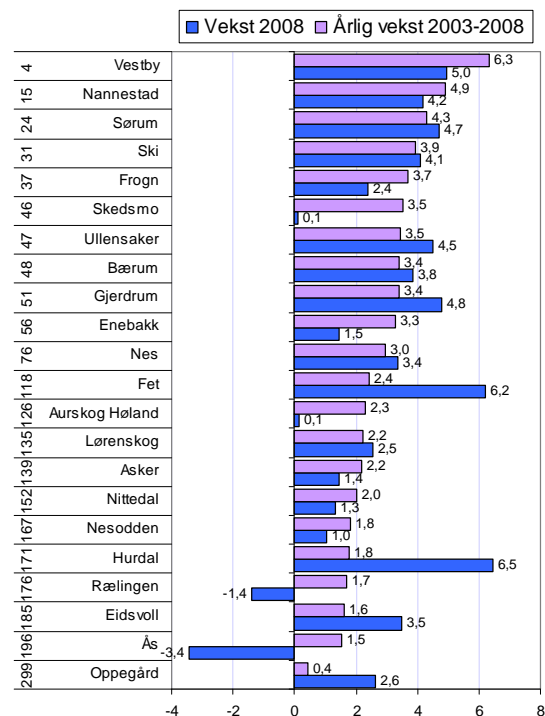
I figur 30 har vi vist arbeidsplassveksten i kommunene i 2008, og årlig vekst fra 2003 til 2008.

Vestby, Nannestad og Sørum har høyest vekst de siste fem årene. Vestby har fjerde høyest vekst av alle kommunene i landet denne perioden.

Alle kommunene har hatt vekst i antall arbeidsplasser de siste fem årene.

Oppegård er eneste kommune der veksten i denne perioden har vært lavere enn landsgjennomsnittet.

Ås og Rælingen var de eneste kommunene med nedgang i 2008.

Figur 30: Prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i 2008, samt årlige vekstrater i perioden 2003-2008. Tallene til venstre angir rangering mht vekst de siste fem årene blant de 430 kommunene i landet.

Hvorfor varierer arbeidsplassveksten?

Vi har så langt i dette kapitlet fått beskrevet hvordan arbeidsplassveksten har vært i fylket. Det er spesielt to forhold som har betydning for variasjonen i arbeidsplassvekst mellom regionene i Norge.

Det ene forholdet er bransjestrukturen. Det er store forskjeller i vekst mellom de ulike bransjene. Regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med vekst vil dermed få høyere vekst enn regioner med en stor konsentrasjon i bransjer som har nedgang. Denne bransje-effekten kan vi beregne for hver region.

Det andre forholdet er ulik befolkningsvekst. Regioner med vekst i befolkningen får vekstimpulser, mens regioner med nedgang får synkende etterspørsel.

Disse to faktorene bestemmer i stor grad arbeidsplassutviklingen. Vi ser i figur 31 hvordan arbeidsplassveksten i regionene i Norge ganske pent fordeler seg etter dette mønsteretⁱⁱⁱ.

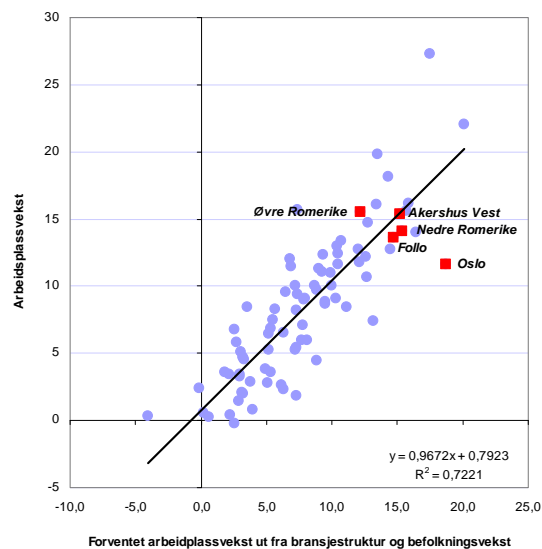
I figur 32 ser vi resultatet av en avviks-analyse for regionene i Akershus.

Alle de fire regionene i Akershus får sterke vekstimpulser fra befolkningsveksten. Bransjestrukturen i Øvre Romerike har faktisk bidratt negativt. De andre regionene har hatt en heldig bransjestruktur. Dette gjelder spesielt Akershus Vest og Oslo.

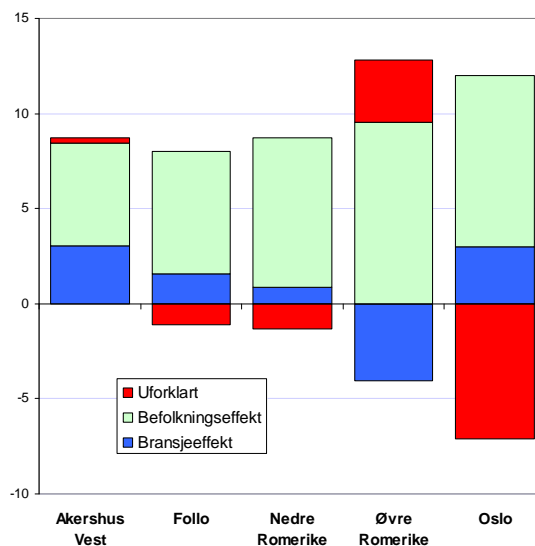
Øvre Romerike hatt 3,3 prosent høyere arbeidsplassvekst enn forventet. Akershus Vest har en arbeidsplassvekst nesten precis som forventet.

Follo og Nedre Romerike har litt lavere arbeidsplassvekst enn forventet.

Oslo har både en svært gunstig bransjestruktur og en høy befolkningsvekst. Arbeidsplassveksten i Oslo har likevel bare vært middels. Avviket mellom faktisk og forventet arbeidsplassvekst i Oslo er på hele -7,3 prosent.

Figur 31: Regionenes faktiske arbeidsplassvekst (vertikal akse) og forventede arbeidsplassvekst med hensyn til befolkningsutvikling og bransjestruktur i perioden 2003-2008.

Figur 32: Avvikene fra den underliggende veksten på 6,7 prosent, fordelt på bransjeeffekt, befolknings-effekt og uforklarte faktorer.

Pendling

Arbeidstakere pendler i økende grad mellom kommuner og regioner. I dette kapitlet presenteres utviklingen av pendlingsmønstre i regioner og kommuner. Data er hentet fra registerbasert sysselsettingsstatistikk i SSB.

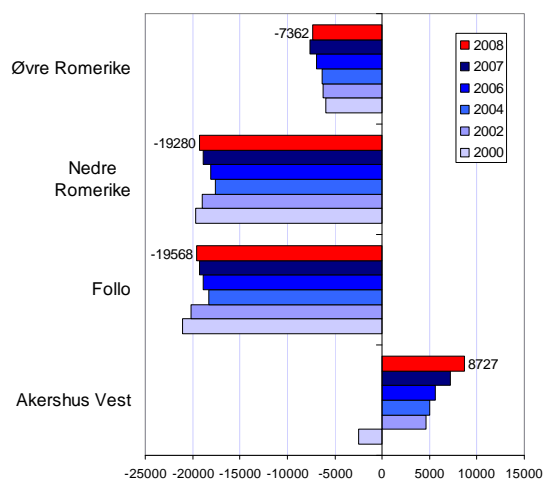
Nettopendling i regionene

I figur 33 viser vi nettopendlingen i regionene i Akershus.

Akershus hadde til sammen netto utpendling på 37 483 personer i 2008. Dette er en kraftig reduksjon fra 2000, da netto utpendling var på 49 087.

Akershus Vest hadde underskudd på arbeidsplasser i 2000 på 2 477. I 2008 var dette snudd til et overskudd på 8 727.

De andre regionene i Akershus har store underskudd på arbeidsplasser. Nedre Romerike og Follo har underskudd på nesten 20 000. Øvre Romerike har lavere underskudd, men dette underskuddet har økt ganske mye siden 2000.

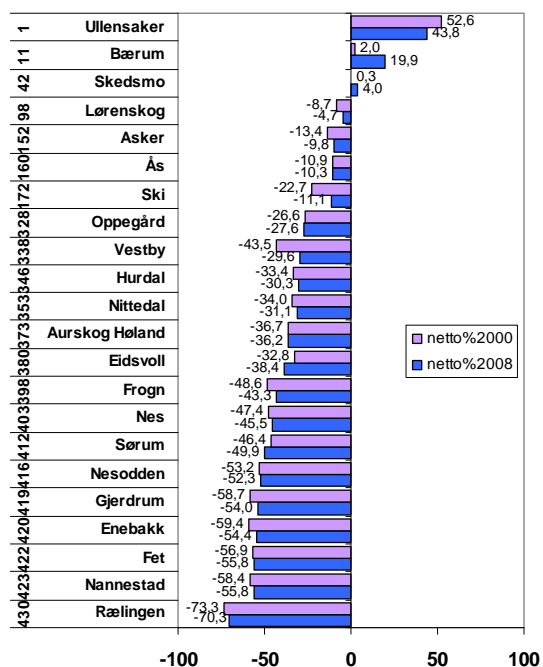
Figur 33: Nettopendling, prosent av antall sysselsatte.

Nettopendling i kommunene

Blant kommunene i Akershus er det bare Ullensaker, Bærum og Skedsmo som har overskudd på arbeidsplasser. Ullensaker er den kommunen i landet som har høyest netto innpendling med 43,8 prosent.

Mange kommuner har svært stor netto utpendling. Rælingen er den kommunen i landet som har høyest utpendling, med 70,3 prosent i 2008. Akershus har dermed både kommunen med høyest netto innpendling og høyest netto utpendling.

De fleste kommunene i Akershus har fått redusert utpendling fra 2000 til 2008. Vestby har fått redusert netto utpendling fra 43,5 prosent i 2000 til 29,6 prosent i 2008. Vi så i forrige kapittel at Vestby hadde den høyeste prosentvise arbeidsplassveksten av alle kommunene i Akershus.

Figur 34: Nettopendling, prosent. Tallene til venstre angir kommunens rangering mht nettopendling blant de 430 kommunene.

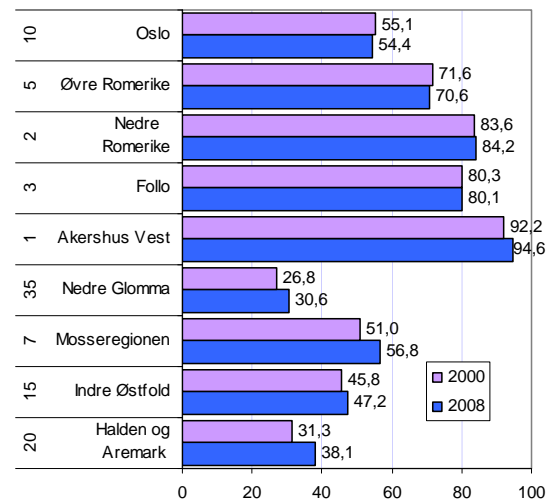
Arbeidsmarkedsintegrasjon

Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region eller kommune er integrert med arbeidsmarkedet utenfor. Vi måler dette ved å summere andelen av sysselsatte som pendler ut med andelen av arbeidsplassene som fylles av personer bosatt utenfor.

I kapitlet om attraktivitet skal vi se at arbeidsmarkedsintegrasjon er en viktig forklaringsfaktor for flyttestrømmene. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon er positivt for innflytting, da det gir innbyggerne større pendlingsmuligheter og flere muligheter for valg av arbeidsplasser.

I figur 35 ser vi arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på det sentrale Østlandet.

Regionene i Akershus har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon i landet. Akershus Vest, Follo og Nedre Romerike er nummer en, to og tre blant de 83 regionene i landet, mens Øvre Romerike er nummer fem. Regionen Øygarden og Sotra sniker seg inn på fjerdeplass.

Figur 35: Arbeidsmarkedsintegrasjon, målt ved summen av andel arbeidstakere bosatt utenfor regionen, og andel sysselsatte som arbeider utenfor regionen, prosent.

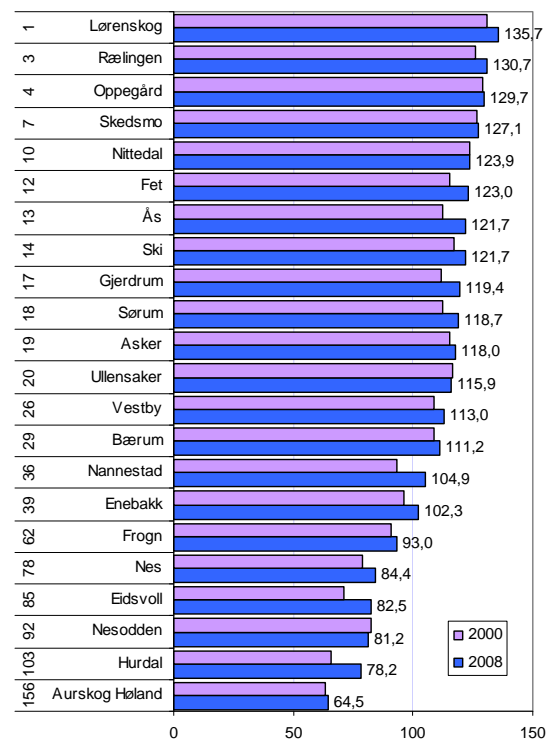
Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene

I figur 36 viser vi arbeidsmarkedsintegrasjonen i kommunene i Akershus.

Lørenskog har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av alle kommunene i landet, mens Rælingen er nummer tre og Oppegård nummer fire. Sola er nummer to i landet.

Selv Aurskog Høland, som har lavest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Akershus, ligger godt over middels av kommunene i landet.

Vi kan også se at nesten alle kommunene har økt arbeidsmarkedsintegrasjonen fra 2000 til 2008. Dette viser at befolkningens tendens til å pendle mellom kommuner er økende. Dette gjør at sammenhengen mellom arbeidsplasser og bosetting svekkes. Bostedsattraktivitet blir tilsvarende viktigere.

Figur 36: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Akershus. Tallene til venstre angir rangeringen blant de 430 kommunene i landet.

Attraktivitet

Hensikten med attraktivitetsbarometeret er å måle kommuners og regioners stedlige attraksjonskraft, når det gjelder å trekke til seg innbyggere. De geografiske forskjellene i bostedsattraktivitet kan bety like mye for flyttestrømmene som forskjeller i arbeidsplassutviklingen. To regioner med samme utvikling i antall arbeidsplasser kan ha ulik utvikling i nettoflyttingen. I våre analyser betrakter vi derfor arbeidsplassutvikling og bostedsattraktivitet som likeverdige drivkrefter for å forklare regioners og kommuners utvikling. Her presenteres resultater fra Attraktivitetsbarometeret 2009^{iv}.

I analysene av attraktivitet tar vi utgangspunkt i netto innenlands flytting. Flyttestrømmen mellom en region og resten av landet er det viktigste målet for hvordan regionen samlet sett kommer ut av konkurransen med andre regioner i landet.

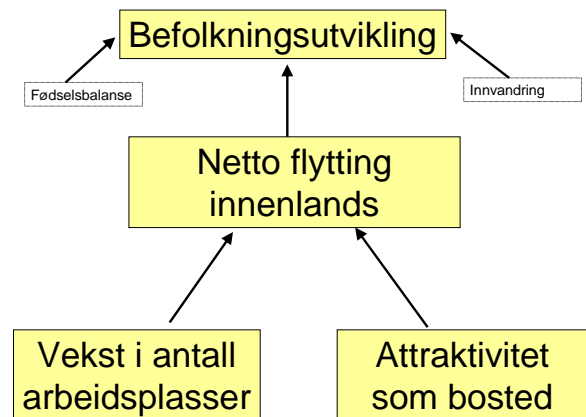
Vi har her tatt utgangspunkt i netto flyttestrømmer innenlands, og ikke befolkningsutviklingen. Det betyr at vi ikke tar hensyn til fødselsoverskudd eller netto innvandring. Begrunnelsen for det er at vi antar at fødselsoverskuddet ikke er knyttet til bostedsattraktivitet, og at de fleste innvandrere havner i sine respektive bostedskommuner uten å ha kunnet vurdere stedets attraktivitet i forhold til andre steder i Norge.

Det er et velkjent faktum at arbeidsplassutviklingen påvirker flyttestrømmene. Regioner med vekst i antall arbeidsplasser vil ha større tilbøyelighet til å få netto innflytting enn regioner med nedgang.

Attraktivitetsbarometeret har til hensikt å måle nettoflyttingen til kommuner og regioner i Norge som *ikke* skyldes vekst i antall arbeidsplasser. Eller sagt på en annen måte: Attraktivitetsbarometeret måler nettoflyttingen når virkninger av arbeidsplassveksten er trukket fra.

Teoretisk sett kunne vi anse arbeidsplassveksten som en av mange ulike faktorer som påvirker regioners attraktivitet som bosted. Når vi velger å skille mellom flytting som skyldes arbeidsplasser og flytting som skyldes andre årsaker, vil analysene bli mer relevante for å utvikle regionale utviklingsstrategier. Tiltakene som kan tenkes satt inn til arbeids-

plassvekst er vanligvis helt forskjellige fra tiltak for å forbedre bostedsattraktivitet.

Figur 37: Illustrasjon av logikken i metoden til attraktivitetsbarometeret.

Når vi senere i denne rapporten bruker begrepet attraktivitet, mener vi konsekvent attraktivitet som bosted. Det betyr også at attraktivitetsbegrepet inneholder ethvert forhold som kan tenkes å påvirke nettoflyttingen, med unntak av arbeidsplassutviklingen.

Vi har i utgangspunktet ikke gjort forutsetninger eller anvendt teorier om hva som skaper attraktivitet.

Etter å ha beregnet attraktiviteten i kommuner og regioner, har vi analysert hva som kjenne-tegner attraktive kommuner og regioner, for å forklare forskjellene i attraktivitet. Resultatene fra disse analysene ble presentert i fjorårets rapport^v.

Attraktivitetsbarometeret for regioner

I figur 38 har vi fordelt alle de 83 regionene i landet etter endring i antall arbeidsplasser og netto innenlands flytting, og deretter satt inn en regresjonslinje. Regresjonslinjen er her tolket som effekten av arbeidsplassendring på nettoflyttingen.

Figuren illustrerer at det er en klar, positiv sammenheng mellom arbeidsplassvekst og nettoflytting. Samtidig viser figuren at mange regioner har en nettoflytting som avviker fra "normalen" som er uttrykt i regresjonslinjen.

Vi antar at avviket fra denne normalen uttrykker regionenes attraktivitet som bosted. Den vertikale avstanden mellom en regions posisjon og regresjonslinjen vil da bli et kvantitativt mål på regionens attraktivitet.

Alle regionene i Akershus ligger til høyre i diagrammet, noe som betyr at regionene har høyere arbeidsplassvekst enn middels.

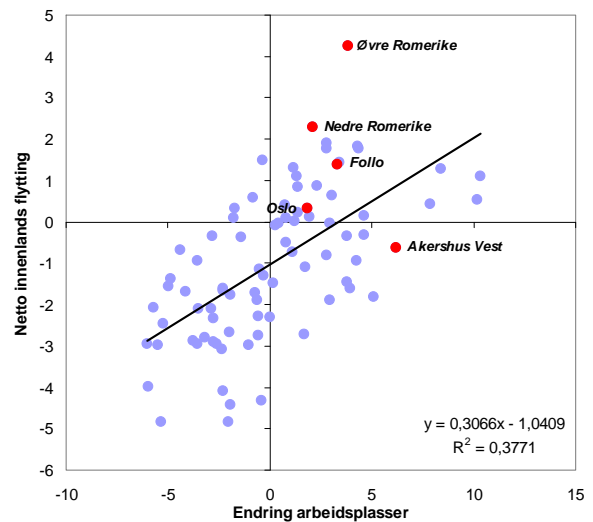
Øvre og Nedre Romerike og Follo har en netto innflytting som ligger høyt over forventningen, noe som betyr at disse regionene er attraktive.

Akershus Vest har høyest arbeidsplassvekst av regionene i Akershus, men har likevel netto utflytting. Dermed blir Akershus Vest karakterisert som lite attraktiv.

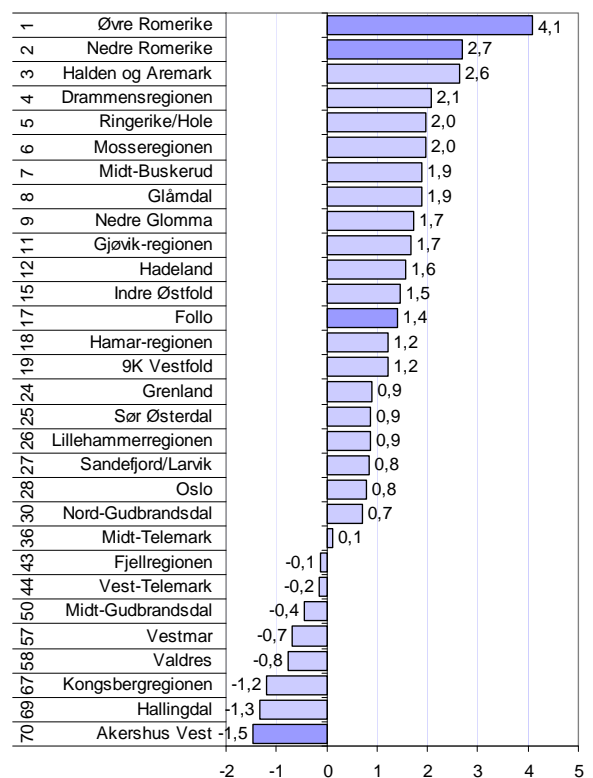
I figur 39 ser vi hvordan regionene på Østlandet skårer på attraktivitetsindeksen. De ni mest attraktive regionene i landet ligger på Østlandet, de fleste nær Oslo. 22 av de 30 regionene på Østlandet er over middels attraktive i nasjonal målestokk.

Øvre Romerike er mest attraktiv av alle regionene i landet, mens Nedre Romerike er nest mest attraktiv. Follo ligger på plass nummer 17, mens Akershus Vest er nummer 70 av 83 regioner.

Verdien 4,1 for Øvre Romerike betyr at regionen har hatt en ekstra innflytting tilsvarende 4,1 prosent av folketallet, i forhold til forventet innflytting i henhold til arbeidsplassveksten.

Figur 38: Regionene i Norge etter prosentvis endring i antall arbeidsplasser (avstand til median) og netto innenlands flytting i prosent av folketallet for perioden 2006-2008, med regresjonslinje.

Figur 39: Attraktivitetsindeksen for regionene på Østlandet, perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i Norge.

Attraktivitetsbarometeret for kommuner

I figur 40 har vi plassert alle norske kommuner i samme type diagram som vi brukte på regioner. Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassutvikling er svakere for kommuner enn for regioner. Dette kan vi se ved at helningen på regresjonslinjen er slakere, og at spredningen er større.

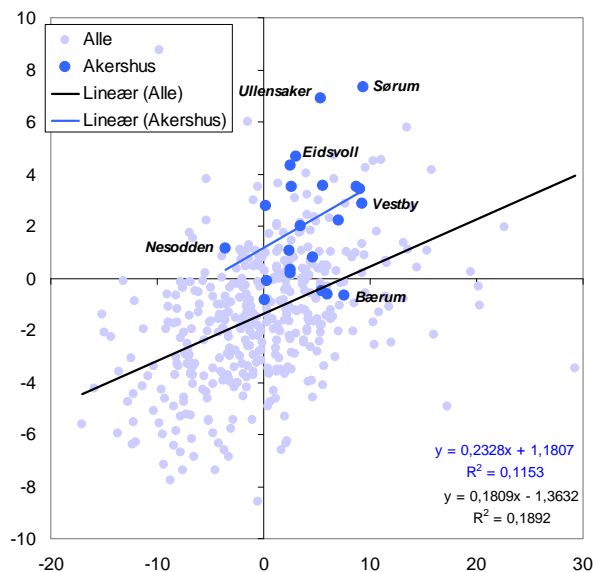
Det kommer av at det er langt større andel som pendler mellom kommuner enn regioner. Dermed vil effekten av arbeidsplassvekst i en kommune ofte "lekke" til nabokommuner i samme region.

Dette betyr også at attraktivitet er viktigere for kommuner enn for regioner. Arbeidsplassvekst blir tilsvarende viktigere for regioner enn for kommuner.

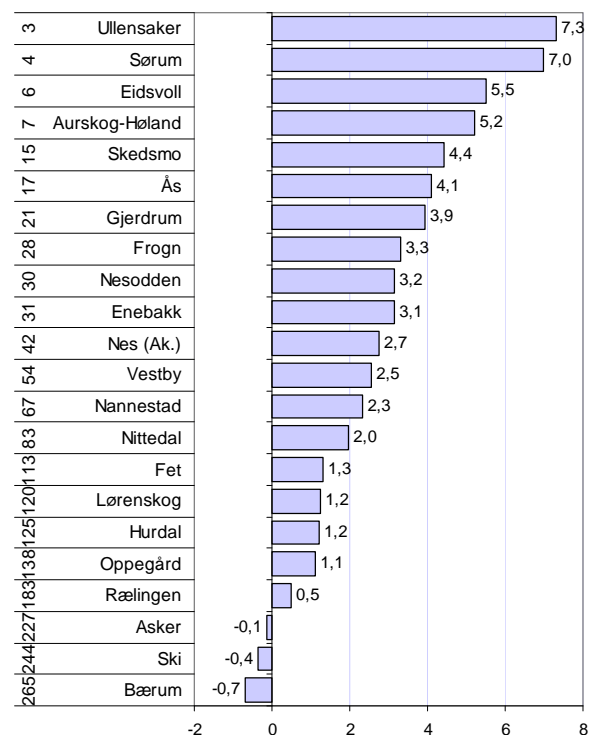
Kommunene i Akershus ligger stort sett langt over forventningslinjen, det vil si at de har en langt høyere nettoinnflytting enn arbeidsplassutviklingen skulle tilsi. Den blå regresjonslinjen som er dannet av Akershuskommunene indikerer at kommunene i Akershus har et "Akershustillegg" i attraktivitet som sikrer dem 2,5 prosent høyere innflytting i løpet av tre år enn andre kommuner i landet gitt samme arbeidsplassvekst.

Ullensaker, Sørums og Eidsvoll er de tre kommunene som har høyest positivt avvik fra forventningsverdien, og kommer derfor øverst på Attraktivitetsbarometeret. Disse kommunene er henholdsvis nummer tre, fire og seks av de 430 kommunene i landet på Attraktivitetsbarometeret.

Bærum, Ski og Asker ligger nederst på Attraktivitetsbarometeret av kommunene i Akershus. Disse kommunene er så vidt under middels.

Figur 40: Kommunene i Norge etter prosentvis endring i antall arbeidsplasser (avstand til median) og netto innenlands flytting i prosent av folketallet for perioden 2006-2008, med regresjonslinje.

Figur 41: Attraktivitetsindeksen for kommunene i Akershus, perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i Norge.

Attraktivitet for ulike aldersgrupper i regionene

Flyttheadferden er ulik for personer i ulike livsfaser. Personer mellom 18 og 28 flytter oftest, og flytter i stor grad til de store byene. Etter familieetablering flytter mange ut av de store byene. De fleste av disse havner i en kommune i pendlingsavstand til en større by, men mange flytter også ut til distriktene.

Vi har beregnet attraktivitetsindeks for tre ulike aldersgrupper: 18-28 år, som vi kaller for unge voksne, 0-16 år som er en indikator for barnefamilier, og over 28 år som vi kaller voksne.

I figur 42 har vi vist hvordan regionene på det sentrale Østlandet skårer på attraktivitetsindeksen for de tre ulike gruppene. Vi ser at Oslo er svært attraktiv for unge voksne, men lite attraktiv for barnefamilier.

Øvre og Nedre Romerike er begge attraktive for unge voksne, mens Follo og Akershus Vest er lite attraktive for denne gruppen. Follo tar dette igjen gjennom å være attraktiv for barnefamilier og personer over 28 år.

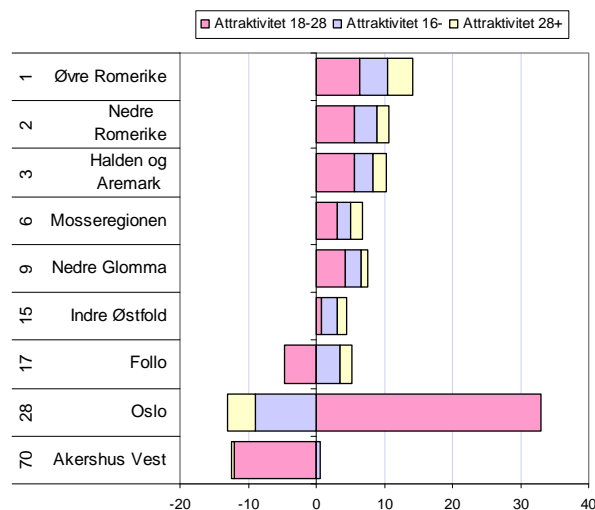
Attraktivitet for ulike aldersgrupper i kommunene

De meste attraktive kommunene i Akershus, som Ullensaker, Sørum, Eidsvoll, Aurskog Høland, Skedsmo og Ås er attraktive for alle aldersgrupper.

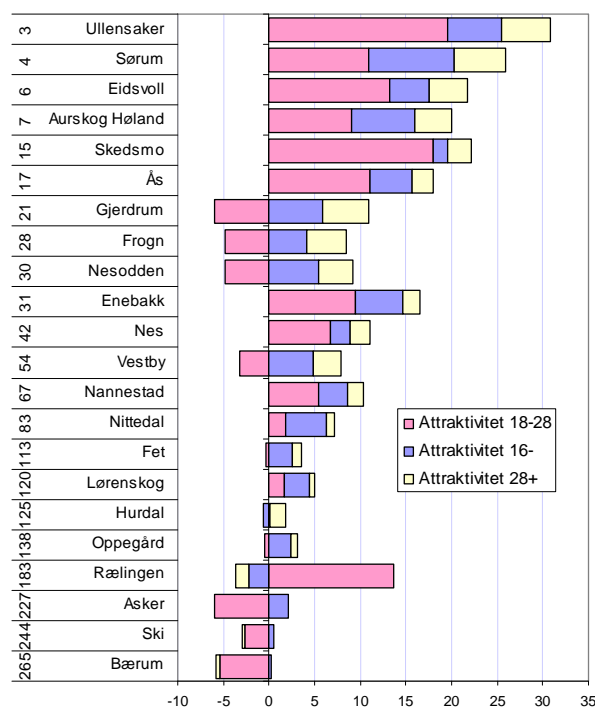
Kommuner som Gjerdrum, Frogn og Nesodden er lite attraktive for unge voksne, men tar dette igjen ved å være attraktive for andre.

Rælingen er spesielt attraktiv for unge voksne, men samtidig lite attraktiv for barnefamilier, og har dermed samme profil som Oslo.

Asker, Ski og Bærum er lite attraktive for unge voksne, og har i liten grad kompensert dette gjennom å være attraktiv for barnefamilier.

Figur 42: Attraktivitetsindeksen for personer i ulike aldersgrupper. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til samlet attraktivitet blant de 83 regionene i landet.

Figur 43: Attraktivitetsindeksen for personer i ulike aldersgrupper for kommunene i Akershus. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til samlet attraktivitet blant de 430 kommunene i landet.

Attraktivitet og innvandrere, regioner

Innvandringen til Norge har økt kraftig de siste årene, og dermed har også andelen av befolkningen som er innvandrere og barn av disse, dvs innvandrerbefolkningen, økt. Innvandrerne flytter oftere og har andre flyttemønstre enn den øvrige befolkningen, og utgjør ganske mye av nettoflyttingen for mange regioner. Det er derfor interessant å se hvordan innvandrernes flyttemønster mellom regioner og kommuner har påvirket Attraktivitetsbarometeret.

I figur 44 har vi satt innvandrerbefolkningens nettoflytting som andel av befolkningen opp mot attraktivitetsindeksen, for å se hvordan innvandrerbefolkningens flyttemønster har påvirket attraktiviteten^{vi}.

Øvre og Nedre Romerike, samt Drammensregionen og Nedre Glomma er de regionene på Østlandet som er mest attraktive for innvandrere, ikke bare på Østlandet, men også på landsbasis.

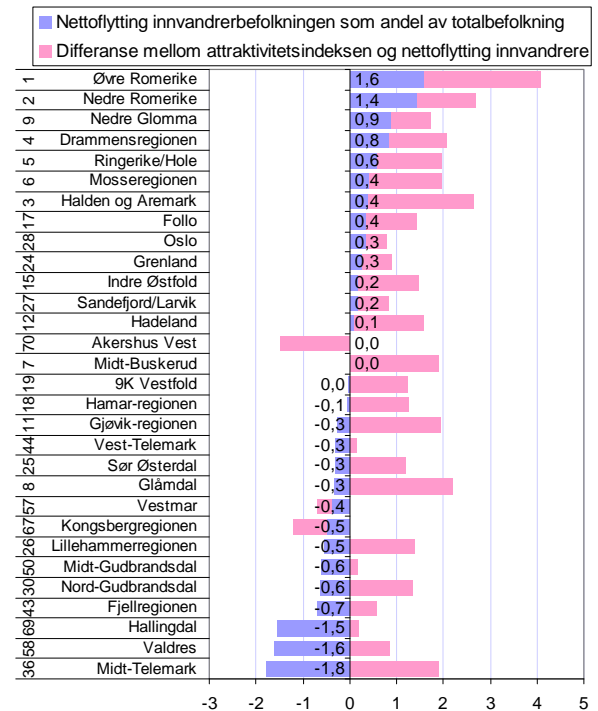
Follo tiltrekker seg noen innvandrere, men flest uten innvandringsbakgrunn.

Asker og Bærum har omtrent balanse mellom inn- og utflytting av folk med innvandrerbakgrunn.

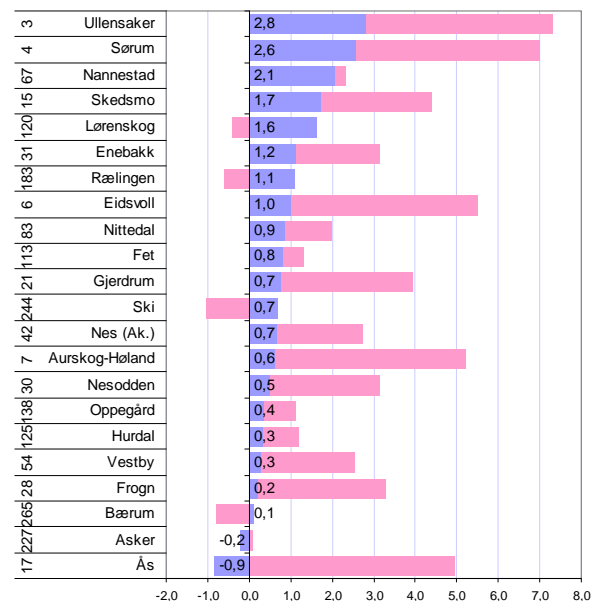
Attraktivitet og innvandrere, kommuner

I figur 45 ser vi hvordan innvandrernes flyttinger har påvirket attraktivitetsindeksen for kommunene i Akershus. Det er tydelig at kommunene i Akershus er attraktive for personer med innvandrerbakgrunn, som bor i andre kommuner. Oslo har også netto innflytting av personer med innvandringsbakgrunn, så den høye innflyttingen til Akershuskommunene ser ut til å komme fra andre landsdeler.

For kommuner som Lørenskog, Rælingen og Ski skyldes den høye attraktiviteten til kommunene utelukkende at innvandrerbefolkningen trekker dit.

Figur 44: Innvandrerbefolkningens nettoflytting sammenholdt med attraktivitetsindeksen for regionene på Østlandet for perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering på attraktivitetsbarometeret blant de 83 regionene.

Figur 45: Innvandrerbefolkningens nettoflytting sammenholdt med attraktivitetsindeksen for kommunene i Akershus for perioden 2006-2008. Tallene til venstre angir rangering på attraktivitetsbarometeret blant de 430 kommunene.

Nyetableringer

For å sammenlikne etableringsaktiviteten mellom ulike områder, bruker vi tre ulike mål. *Etableringsfrekvensen* er antall nyregistrerte foretak i ett år i prosent av eksisterende foretak i begynnelsen av samme år. *Bransjustert etableringsfrekvens* er et mål for hvor mange nyetableringer det er når vi justerer for effekten av bransjestrukturen. Til slutt ser vi på *vekst i antall foretak*, som er etableringsfrekvensen fratrukket andelen som legges ned.

I figur 46 kan vi se hvordan etableringsfrekvensen har utviklet seg i Akershus og Norge.

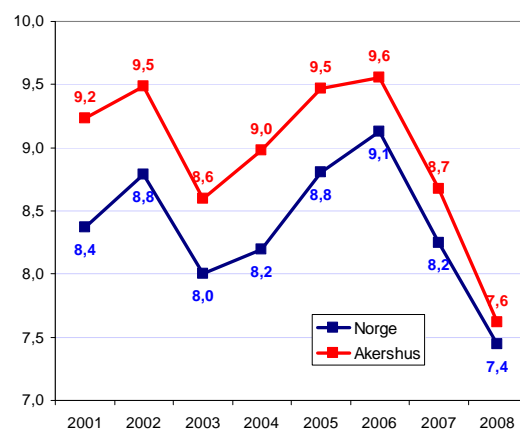
Etableringsfrekvensen på landsbasis hadde et høydepunkt i 2006. Normalt er det høyere etableringsfrekvens under høykonjunktur, og da ville en forvente at etableringsfrekvensen økte i 2007, men tvert i mot sank etableringsfrekvensen ganske mye på landsbasis. I 2008 fortsatte etableringsfrekvensen å synke, men dette var mer som forventet etter at nedgangskonjunktorene satte inn i løpet av året.

I Akershus har etableringsfrekvensen ligget godt over landsgjennomsnittet i alle årene. Avstanden mellom etableringsfrekvensen i Akershus og resten av landet har minket de siste årene, og har aldri vært så liten som i 2008.

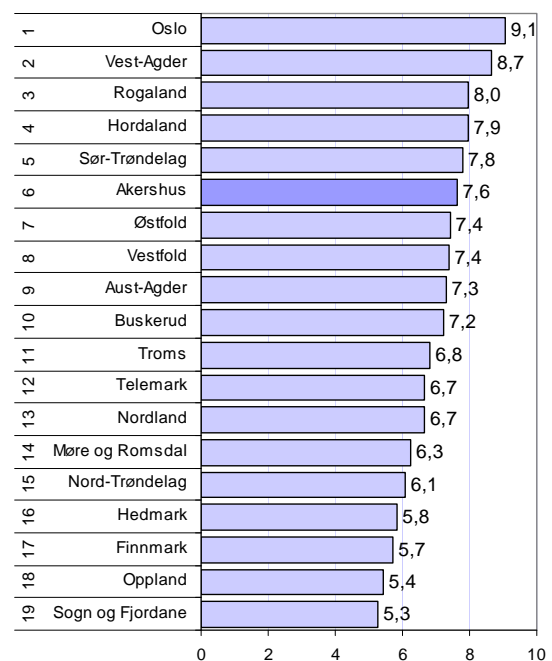
Etableringsfrekvenser i fylkene

I figur 47 kan vi se at Akershus er nummer seks av 19 fylker når det gjelder etableringsfrekvens i 2008. Akershus har vært rangert mellom plass nummer to og seks så langt tilbake vi har statistikk.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens hvert eneste år som er målt. Som vi skal se senere, henger dette nøye sammen med bransjestrukturen. Den høye etableringsfrekvensen i Oslo drar også landsgjennomsnittet kraftig opp.

Figur 46: Etableringsfrekvens i Norge og Akershus.

Figur 47: Etableringsfrekvens i 2008 i fylkene i Norge.

Etableringsfrekvens i regionene

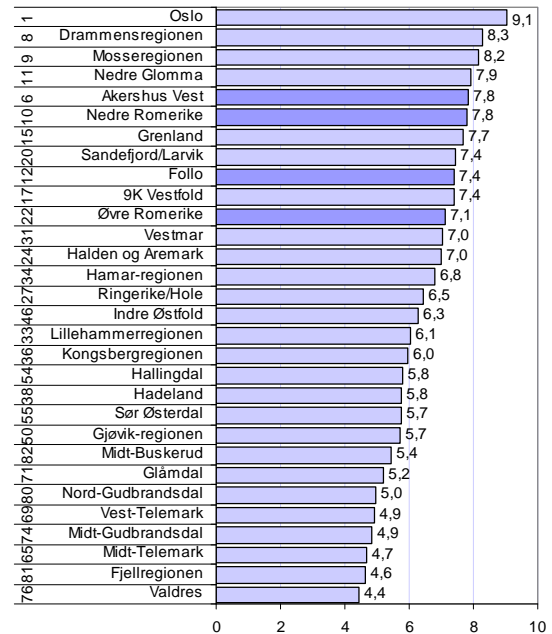
Oslo har høyest etableringsfrekvens av alle regionene de siste fem årene, og har høyest etableringsfrekvens av regionene på Østlandet i 2008.

Akershus Vest har høyest etableringsfrekvens av regionene i Akershus. I 2008 ble Akershus Vest nummer 11 av regionene. Det er den laveste rangeringen som er registrert for denne regionen.

Nedre Romerike hadde marginalt lavere etableringsfrekvens enn Akershus Vest dette året.

Follo ble nummer 17 i 2008. Også Follo hadde sin laveste rangering noensinne når det gjelder etableringsfrekvens dette året.

Øvre Romerike ble nummer 22 i 2008. Dette er normalt for Øvre Romerike, og likt med rangeringen for den siste femårsperioden.

Figur 48: Etableringsfrekvens i regionene på Østlandet i 2008. Tallene til venstre er regionens rangering mht gjennomsnittlig etableringsfrekvens de siste fem år i forhold til de 83 regionene i landet.

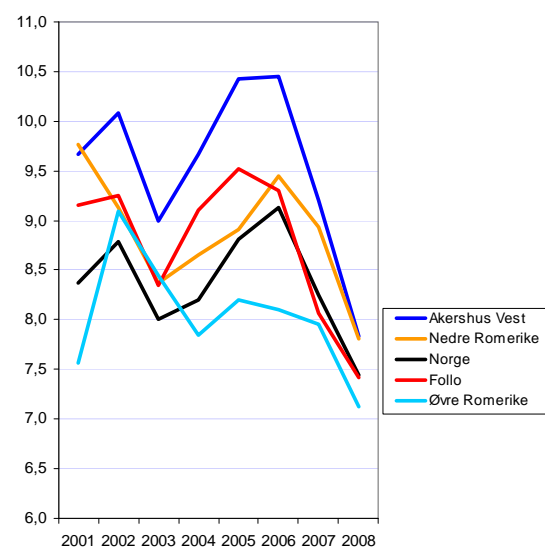
Utviklingen i regionene

I figur 49 kan vi se hvordan etableringsfrekvensen har utviklet seg i regionene i Akershus de siste årene.

Akershus Vest har over tid hatt høyere etableringsfrekvens enn de andre regionene i fylket. Follo og Nedre Romerike har vekslet på å være nummer to og tre i fylket. De siste tre årene har Nedre Romerike hatt høyere etableringsfrekvens enn Follo.

Øvre Romerike har stort sett hatt lavest etableringsfrekvens av regionene i Akershus, og har også hatt lavere frekvens enn Norge de siste fire årene.

I 2008 har regionene i Akershus konvergere mot landsgjennomsnittet, og det er egentlig små forskjeller i forhold til tidligere.

Figur 49: Etableringsfrekvens i regionene i Akershus.

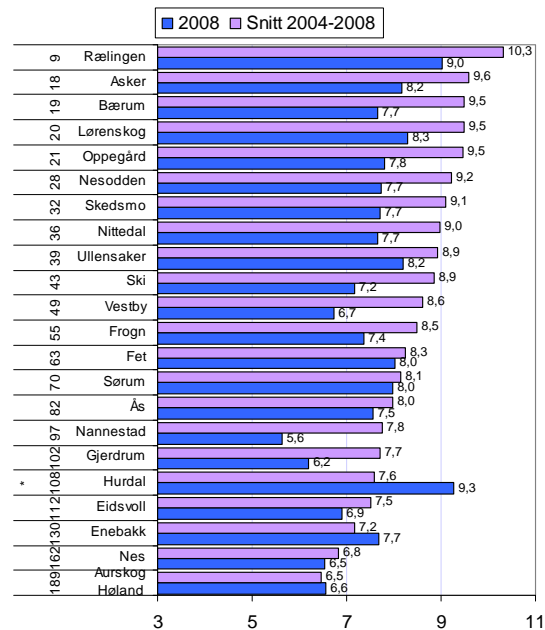
Nyetableringer i kommunene

I figur 50 er etableringsfrekvensen i kommunene i Akershus vist, for 2008 og for gjennomsnittet de siste fem årene.

Rælingen topper (kanskje noe overraskende) lista i Akershus. Rælingen er faktisk på niende plass i landet når det gjelder etableringsfrekvens de siste fem årene.

Asker, Bærum Lørenskog og Oppegård følger på de neste plassene. Disse kommunene er rangert på 18-21. plass i konkurransen med de andre 426 kommunene.

For enkeltåret 2008 hadde Hurdal høyest etableringsfrekvens. Hurdal har imidlertid ganske få foretak, og tallene for små kommuner kan variere en del fra år til år av tilfeldige årsaker.

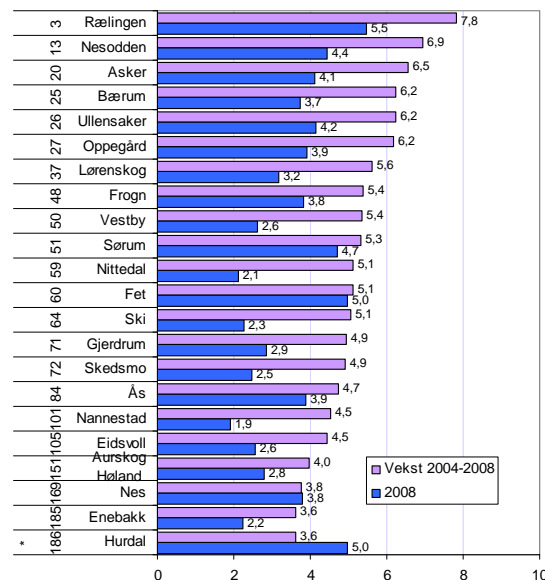
Figur 50: Etableringsfrekvens i kommunene i 2008, og gjennomsnitt for perioden 2004-2008. Tallene til venstre angir kommunens rangering blant de 430 kommunene i landet med hensyn til gjennomsnittlig etableringsfrekvens de siste fem årene. Kommuner merket * er små kommuner med få foretak.

Vekst i antall foretak

I figur 51 ser vi den prosentvise veksten i antall foretak i kommunene i Akershus.

Det er Rælingen som har høyest vekst i antall foretak i 2008, fulgt av Nesodden og Asker. Rælingen har faktisk den tredje høyeste veksten i antall foretak av alle kommunene i Norge de siste fem årene.

Rangeringsnumrene til venstre i figuren viser at Hurdal, som har lavest vekst av kommunene i Akershus, likevel er rangert så høyt som nummer 186 av 430 kommuner. Alle kommunene i fylket har dermed høyere vekst enn middels.

Figur 51: Prosentvis vekst i antall foretak. Tallene til venstre er kommunens rangering blant de 430 kommunene i landet mht vekst i antall foretak for 2004-2008.

Betydning av bransjestruktur og befolkningsvekst

Det er to faktorer som i stor grad forklarer variasjoner i etableringsfrekvensen i ulike fylker; bransjestruktur og befolkningsvekst.

Områder som har en stor andel av næringslivet i bransjer med høy etableringsfrekvens, vil automatisk få en høyere etableringsfrekvens enn områder med mange foretak i bransjer med lav etableringsfrekvens.

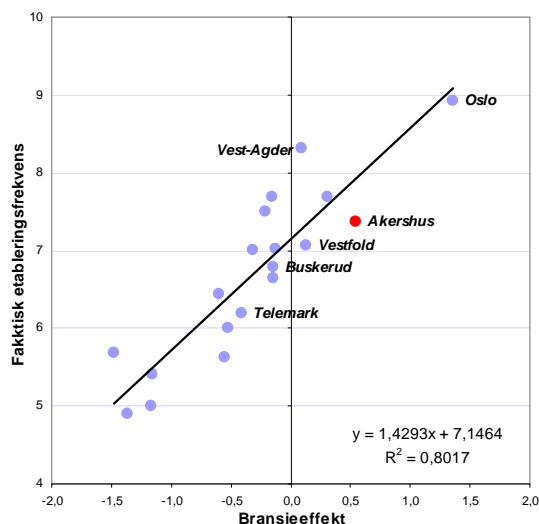
Områder som har høy befolkningsvekst har en tendens til å få høyere etableringsfrekvens. Dette kan forklares ved at det blir flere potensielle etablerere, samt at det lokale markedet blir større, og dermed gir plass til flere bedrifter innenfor handel og tjenesteyting.

Vi ønsker imidlertid å bruke bransjejustert etableringsfrekvens som en av indikatorene for etableringsaktiviteten. Vi beregner den bransjejusterte etableringsfrekvensen som avstanden mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens, gitt bransjestrukturen.

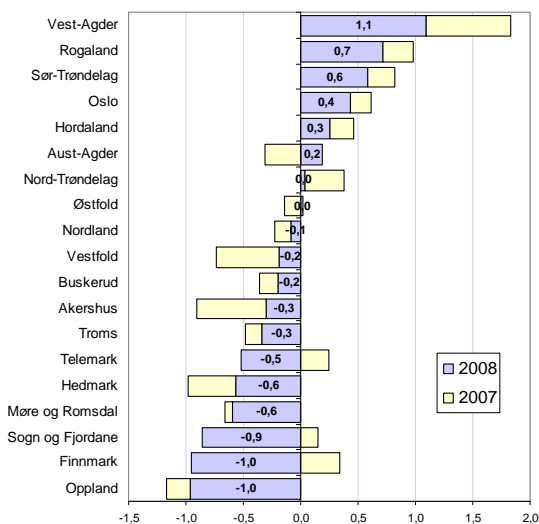
Resultatet av en slik analyse er vist i figur 52^{vii}. Vi ser at nesten 80 prosent av forskjellene i fylkenes etableringsfrekvens kan forklares ut fra bransjestrukturen.

Akershus hadde en etableringsfrekvens i 2008 som ligger 0,3 prosent under forventet verdi, gitt bransjestrukturen. Dette plasserer Akershus som nummer 12 av fylkene. I 2007 hadde Akershus også en lavere etableringsfrekvens enn bransjestrukturen skulle tilsi.

Av figur 53 ser vi at de fylkene som gjør det best her har befolkningsvekst, mens fylkene på bunn har lav befolkningsvekst. Det er ikke tilfeldig. Akershus gjør det imidlertid svakt til tross for sterk befolkningsvekst.

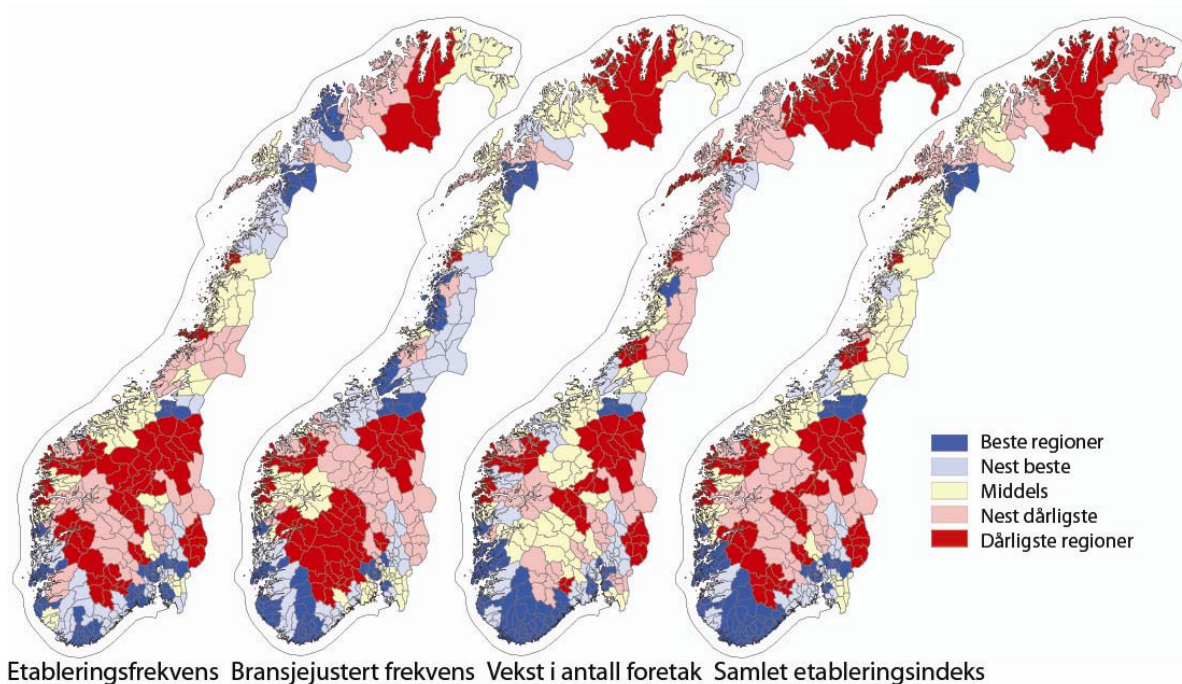

Figur 52: Sammenhengen mellom faktisk etableringsfrekvens i 2008, og forventet etableringsfrekvens gitt bransjestrukturen.

Figur 53: Bransjejustert etableringsfrekvens, målt som avvik mellom faktisk og forventet etableringsfrekvens gitt bransjestruktur og befolkningsendringer.

Etableringsindeksen for regioner

Figur 54: Kart med regionenes rangering etter ulike indikatorer for nyetablering.

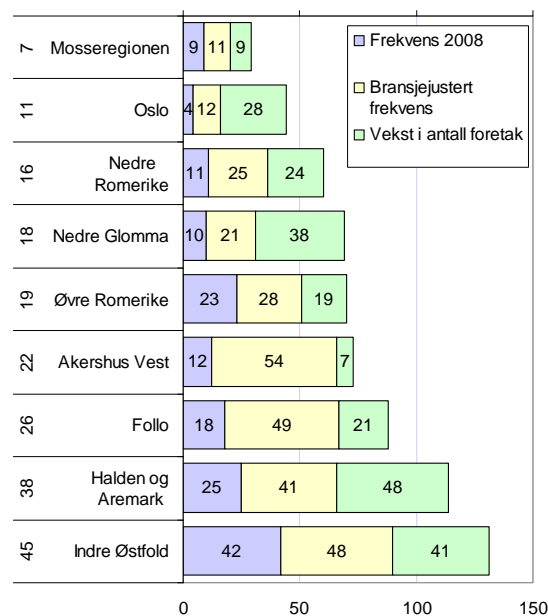
Kartene over viser tre ulike indikatorer for nyetableringer. Til venstre ser vi etableringsfrekvensen. Etableringsfrekvensen er høy i regionene rundt Oslofjorden, i Agder, Rogaland og Hordaland, samt Trondheimsregionen, Tromsøregionen og Ofoten.

Når vi justerer for bransjestrukturen i neste kart, er det mindre nyetableringer på Østlandet, men mer på Sørvestlandet og Midt-Norge.

Agder og Rogaland dominerer når det gjelder vekst i antall foretak.

Når vi slår sammen disse indikatorene til en samlet etableringsindeks, ser vi at Agder og Rogaland har mange regioner som skårer høyt.

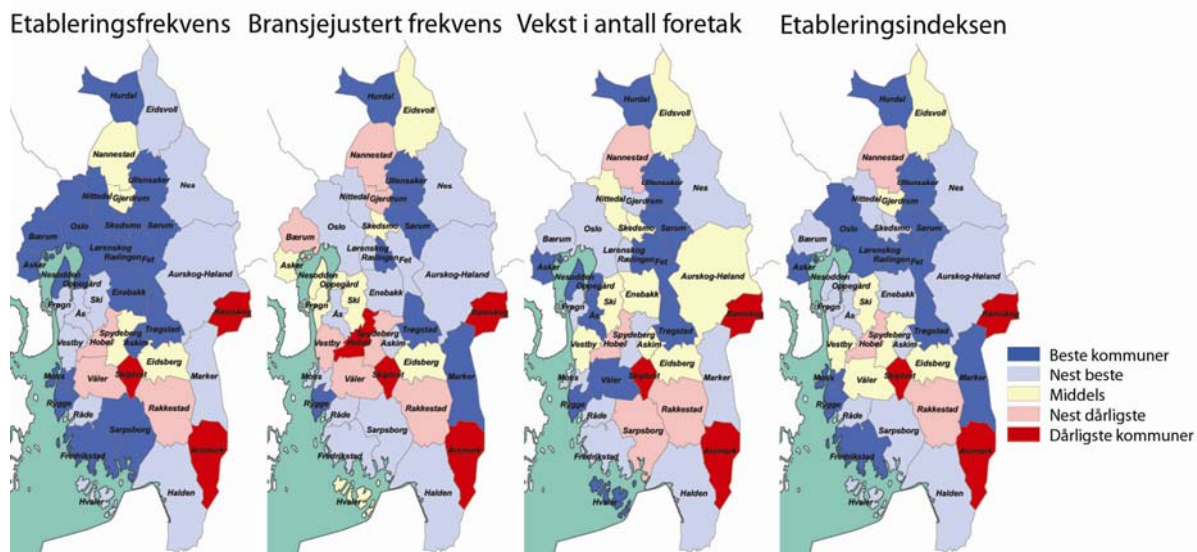
I figur 55 er rangeringene til regionene på det sentrale Østlandet vist. Vi ser at Nedre Romerike er rangert som nummer 16 på etableringsindeksen, mens Øvre Romerike er nummer 19, Akershus Vest nummer 22 og Follo nummer 26.

Figur 55: Regionene rangert etter de ulike etableringsindikatorer. Tallene til venstre angir samlet rangering blant de 83 regionene i landet.

Etableringsindeksen for kommunene

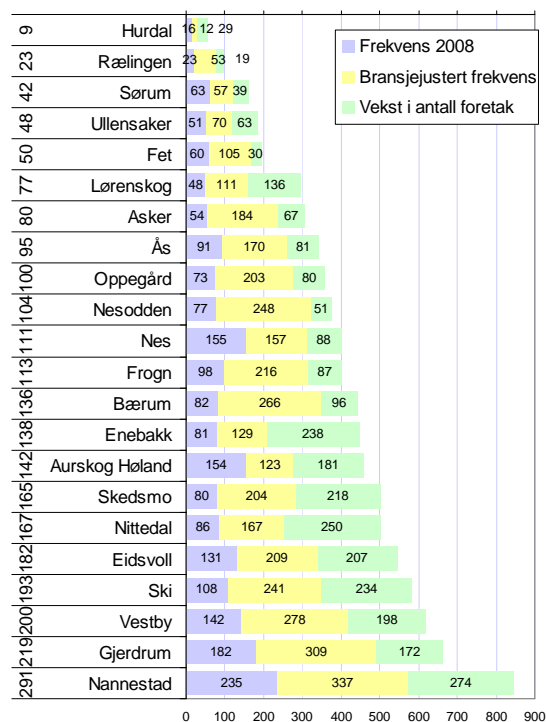
Figur 56: Kart med kommunenes rangering etter ulike indikatorer for etablering.

Kommunene i Akershus skårer litt forskjellig på de ulike indikatorene. Kommunene i Akershus skårer best på etableringsfrekvensen. Alle kommunene i fylket er middels eller bedre.

Når vi justerer for bransjesammensetningen er resultatene fremdeles gode, men nå er flere kommuner under middels, som f eks Bærum, Nannestad og Gjerdrum. Nannestad er også under middels når det gjelder vekst i antall foretak.

Det er syv kommuner som er blant den beste femtedelen av kommunene når det gjelder etableringsindeksen som er dannet av de tre indikatorene. Hurdal er best i fylket, og er nummer ni i landet på etableringsindeksen, fulgt av Rælingen og Sørum.

Kun Nannestad skårer under middels, og er rangert som nummer 291.

Figur 57: Kommunenes rangering etter de ulike etableringsindikatorer. Tallene til venstre angir rangering på etableringsindeksen blant de 430 kommunene i landet.

Lønnsomhet og soliditet

For å undersøke regionale variasjoner i lønnsomheten i næringslivet, har vi brukt tre indikatorer.

Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. Denne indikatoren er også brukt i tidligere næringsanalyser. Den neste indikatoren er bransjejustert lønnsomhet, der vi har justert for effekten av bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital. Til slutt har vi slått sammen disse tre indikatorene til en samlet lønnsomhetsindeks.

Andel lønnsomme foretak

I figur 58 kan vi se konjunkturutviklingen tydelig tegnet opp gjennom utviklingen av andel lønnsomme foretak.

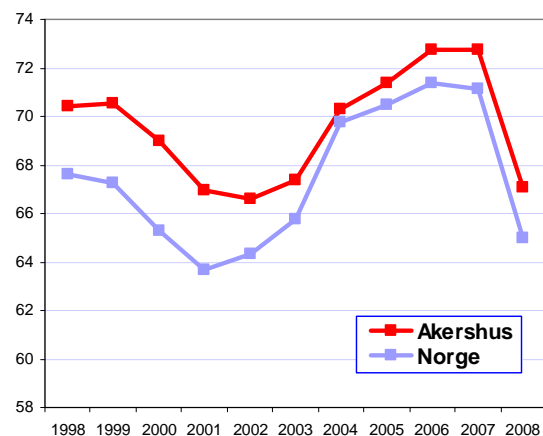
Det laveste nivået i Norge var i 2001, da 63,7 prosent av de regnskapspliktige foretakene hadde positivt resultat før skatt. I perioden fra 2004 til 2007 var andelen lønnsomme foretak i overkant av 70 prosent. I 2008 sank andelen lønnsomme foretak brått ned til 65 prosent^{viii}. Det er litt høyere enn i 2001 og 2002.

Utviklingen i Akershus har i stor grad fulgt utviklingen på landsbasis, men lønnsomheten har hele tiden ligget på et høyere nivå. I 2004 var lønnsomheten i Akershus nærmest landsgjennomsnittet, og var da relativt sett lavest.

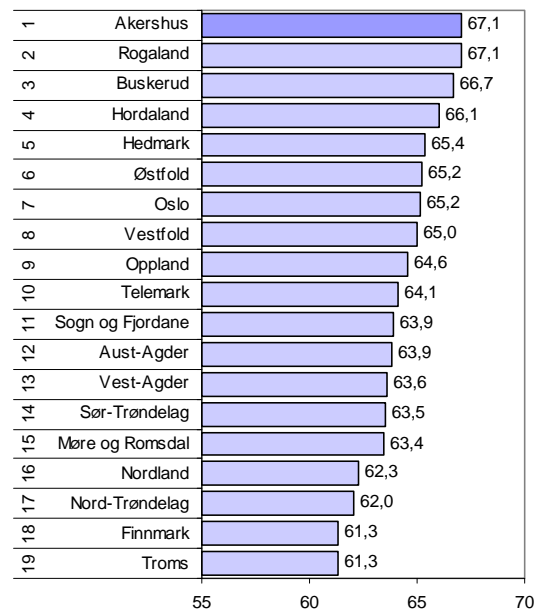
I figur 59 ser vi hvordan andel lønnsomme foretak varierer mellom fylkene. Akershus har den beste lønnsomheten i 2008, foran Rogaland og Buskerud. Ett av disse tre fylkene har alltid hatt høyest lønnsomhet de siste ti årene.

De fire nordligste fylkene har lavest lønnsomhet i 2008.

Akershus hadde 67,1 prosent lønnsomme foretak i 2008, og var bare helt marginalt bedre enn Rogaland. Rogaland hadde høyest andel lønnsomme foretak de fem foregående årene.

Figur 58: Andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Akershus.

Figur 59: Andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene.

Bransjejustert lønnsomhet i regionene

Det er stor forskjell på lønnsomheten i de forskjellige bransjene. 87,1 prosent av foretakene i bransjen ”juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting” har positivt resultat før skatt. I bransjen ”sports- og fritidsaktiviteter og drift av fornøynelses-etablissemeter” er det imidlertid bare 46,4 prosent av foretakene som har overskudd. Dermed vil bransjestrukturen i en region kunne få mye å si for andelen lønnsomme foretak.

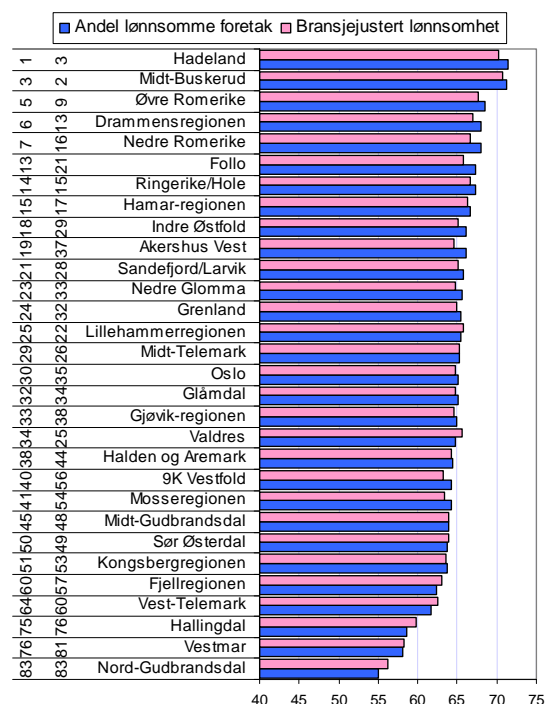
Vi har derfor laget et mål for *bransjejustert lønnsomhet* der vi har filtrert bort effekten av bransjestrukturen^{ix}, som vi har vist i figur 60.

Regionene i Akershus har lavere rangering for lønnsomhet etter bransjejustering. Det betyr at bransjestrukturen i Akershus er positiv for lønnsomheten, ved at det er en høy andel av foretakene i bransjer med generelt god lønnsomhet. Regionene i Akershus har imidlertid fremdeles god lønnsomhet, selv når effekten av den positive bransjestrukturen er trukket fra.

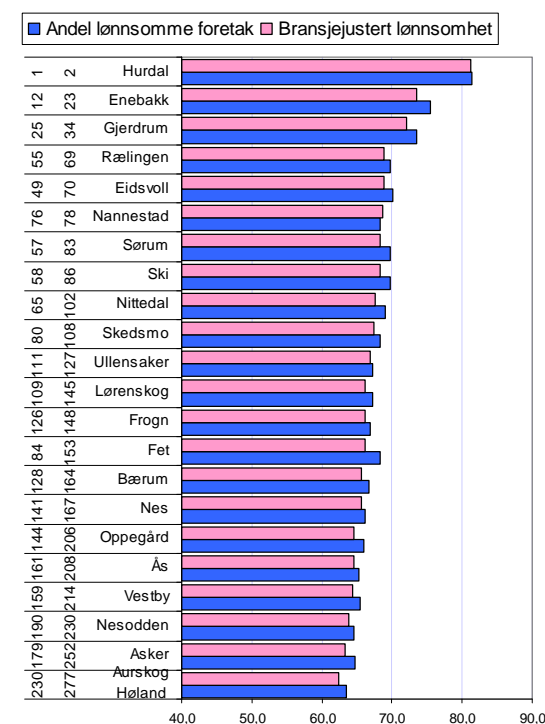
Bransjejustert lønnsomhet i kommunene

I figur 61 ser vi hvordan kommunene i Akershus kommer ut på de to lønnsomhetsmålene.

Vi så at alle regionene i Akershus hadde en bransjestruktur med mange foretak i generelt lønnsomme bransjer. Samtlige kommuner i Akershus har bedre rangering for andel lønnsomme foretak, enn rangering for bransjejustert lønnsomhet. Nannestad er eneste kommune hvor bransjejustert lønnsomhet er bedre enn ujustert lønnsomhet, men også Nannestad fikk bedre rangering før bransjejusteringen.

Figur 60: Andel foretak med positivt resultat før skatt før og etter bransjejustering i 2008. Tallene til venstre angir først rangering for andel lønnsomme foretak, dernest for bransjejustert lønnsomhet blant de 83 regionene i Norge.

Figur 61: Andel foretak med positivt resultat før skatt før og etter bransjejustering i 2008. Tallene til venstre angir først rangering for andel lønnsomme foretak, dernest for bransjejustert lønnsomhet blant de 430 kommunene i Norge.

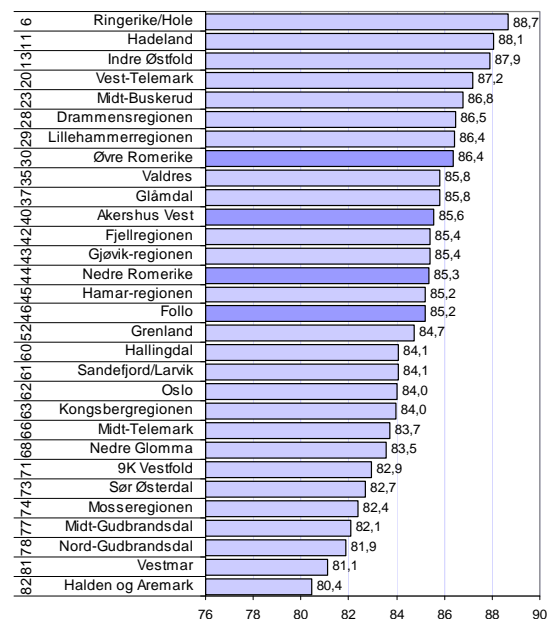
Soliditet i regionene

Den tredje indikatoren vi skal bruke i dette kapitlet er andelen foretak med positiv egenkapital. Denne andelen varierer fra 79,6 prosent i Lofoten til 91,9 prosent på Ytre Helgeland.

På Østlandet er det Ringerike/Hole og Hadeland som har høyest andel foretak med positiv egenkapital. Vi kan se at det er en viss sammenheng mellom lønnsomhet og soliditet. Foretak som har positivt resultat får påfyll av egenkapital, mens foretak med underskudd tærer på egenkapitalen dersom det ikke skytes inn mer midler fra eierne.

Øvre Romerike er best når det gjelder soliditet av regionene i Akershus, og er nummer åtte på Østlandet og 30 på landsbasis.

De andre regionene i Akershus ligger ganske nært middels av regionene i Norge.

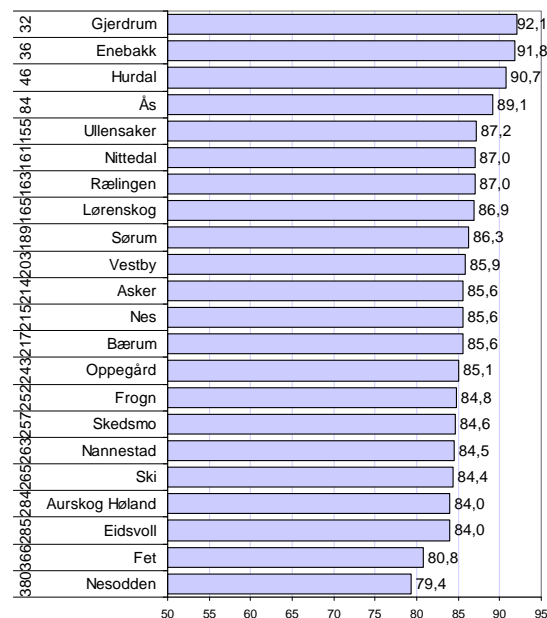

Figur 62: Andel foretak med positiv egenkapital i 2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i landet.

Soliditet i kommunene

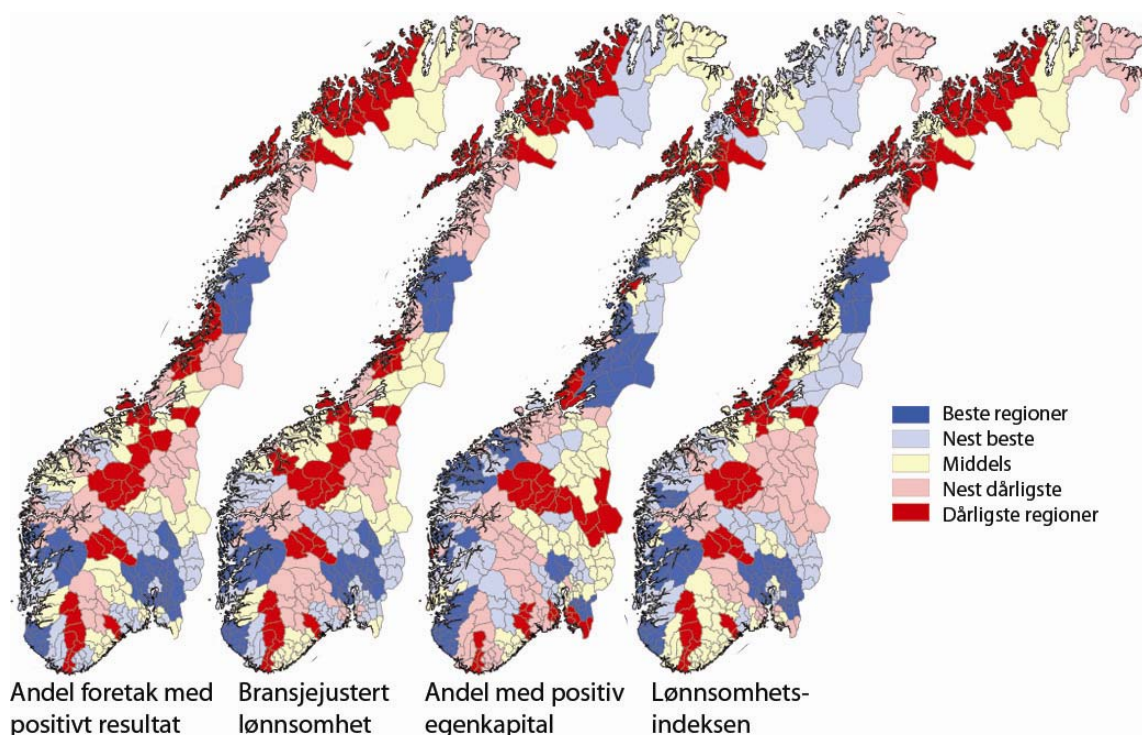
Gjerdrum, Enebakk og Hurdal har best soliditet i næringslivet av kommunene i Akershus. I disse kommunene er andelen av foretak med positiv egenkapital over 90 prosent.

Fet og Nesodden har dårligst soliditet. I disse kommunene har omtrent 20 prosent av foretakene negativ egenkapital. Slike foretak står i fare for å gå konkurs, dersom ikke driften bedres vesentlig eller eierne skyter inn mer kapital.

Figur 63: Andel foretak med positiv egenkapital i 2008. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i landet.

Lønnsomhetsindeksen for regioner

Figur 64: Variasjonen regionene i mellom for de ulike lønnsomhetsindikatorerne i 2008.

Vi kan se av de to kartene til venstre at det sentrale Østlandet, Rogaland og Hordaland har høye andeler lønnsomme foretak.

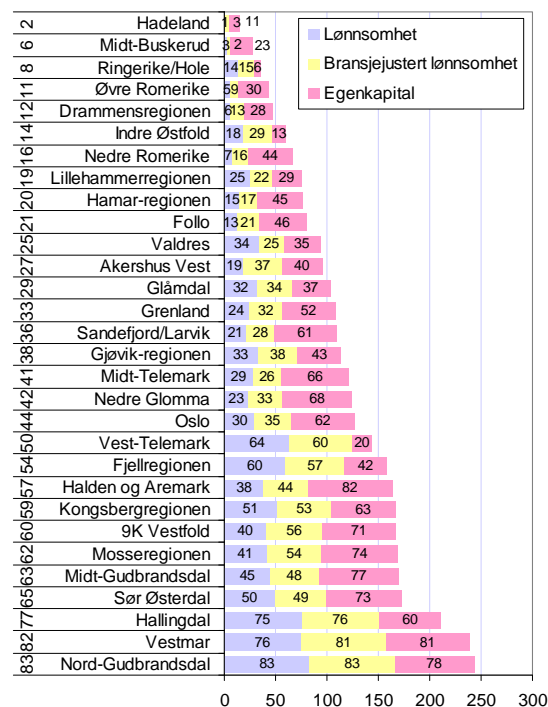
Når det gjelder soliditet, er det Vestlandet og Nord-Trøndelag som er best.

Den samlede lønnsomhetsindeksen viser at de beste resultatene er i sentrale deler av Østlandet og Vestlandet. Samtidig har flere regioner på Helgeland overraskende gode resultatet.

I figur 65 viser vi hvordan regionene på Østlandet rangeres etter de ulike lønnsomhetsindikatorerne. Hadeland er best på Østlandet, og nummer to i landet.

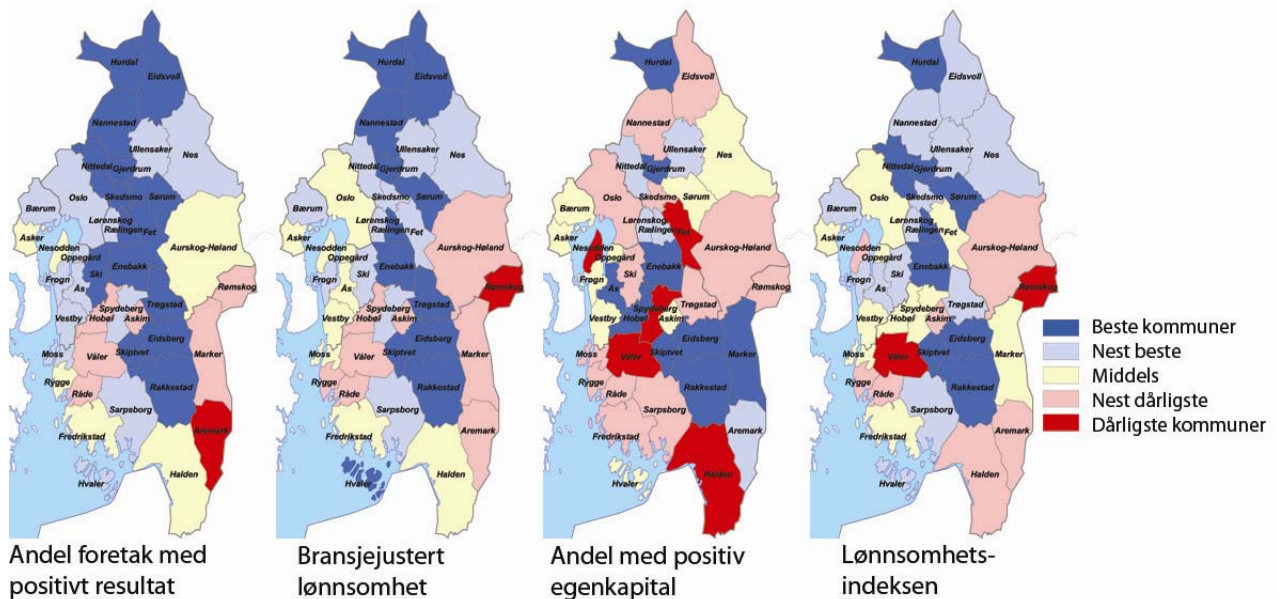
Øvre Romerike er best av Akershus-regionene på plass nummer 11 av 83 regioner. Nedre Romerike er også inne blant den beste femtedelen som nummer 16.

Follo er nummer 21, mens Akershus Vest er nummer 27.

Figur 65: Regionene på Østlandets rangering mht de ulike lønnsomhetsindikatorerne, rangering blant de 83 regionene i landet på lønnsomhetsindeksen til venstre.

Lønnsomhetsindeksen for kommuner

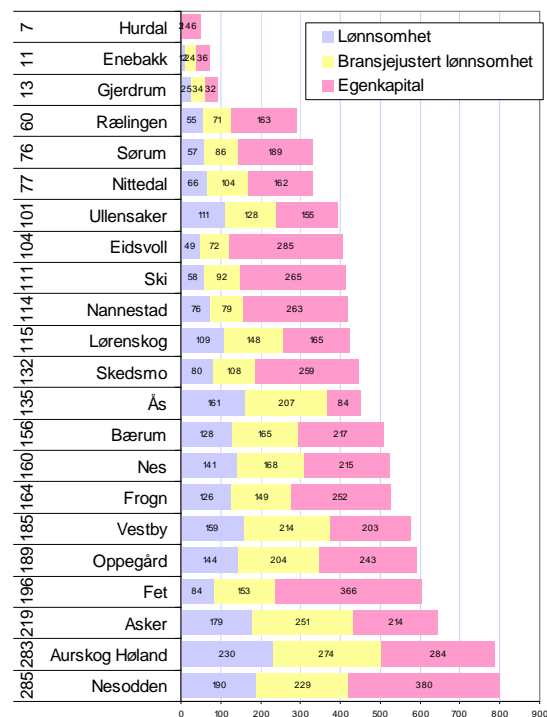
Figur 66: Kommunene på det sentrale Østlandet mht variasjon i de ulike lønnsomhetsindikatorerne i 2008.

Kommunene i Akershus kommer svært godt ut av den første indikatoren, andel foretak med positivt resultat. Alle kommunene er middels eller bedre.

Når vi justerer for bransjestrukturen, er lønnsomheten i Akershus fremdeles god, men i noe mindre grad.

For andelen foretak med positiv egenkapital er bildet mer variert, her er det kommuner i alle kategorier i Akershus.

I den samlede lønnsomhetsindeksen, som er summen av de tre lønnsomhetsindikatorerne, er det generelle bildet at lønnsomheten i næringslivet i Akershus er god. De fleste kommunene er i den beste eller nest beste kategorien. Kun to kommuner er klart under middels, Nesodden og Aurskog Høland. Disse kommunene er små, og har en liten del av næringslivet i fylket.

Figur 67: Rangering etter de ulike lønnsomhetsindikatorerne i kommunene i Akershus. Rangering blant de 430 kommunene i landet mht lønnsomhetsindeksen til venstre.

Vekst

Vekst i næringslivet er tema i dette kapitlet. For å måle vekst har vi brukt tre indikatorer. Den første er andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Denne indikatoren er også brukt i tidligere næringsanalyser. Den neste indikatoren er bransjustert vekst, der vi har justert for effekten av bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping. Til slutt har vi slått sammen disse tre indikatorene til en samlet vekstindeks.

Andel vekstforetak

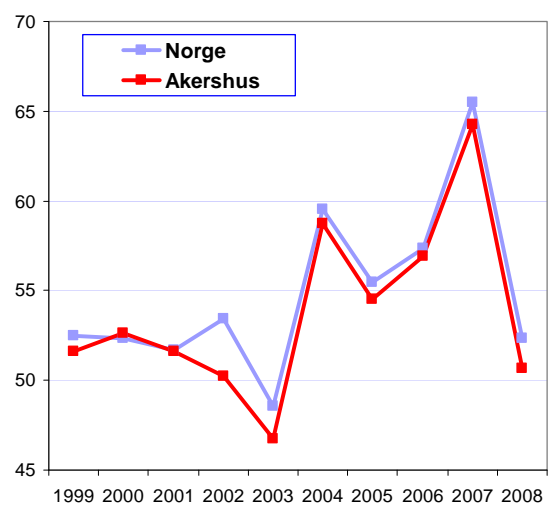
I figur 68 kan vi se utviklingen av den første vekstindikatoren, andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen.

Det laveste nivået i Norge var i 2003, da 48,8 prosent av de regnskapspliktige foretakene hadde realvekst. I perioden fra 2004 til 2007 var andelen lønnsomme foretak på et høyt nivå, dvs mellom 55 og 65 prosent. I 2008 sank andelen lønnsomme foretak brått ned til 52,3 prosent. Det er omtrent samme nivå som i årene 1999-2001.

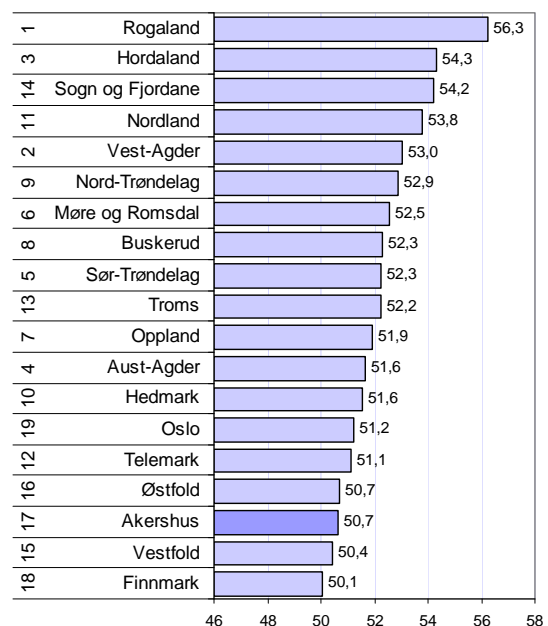
Utviklingen i Akershus har i stor grad fulgt utviklingen på landsbasis, men har ligget på et nivå under landsgjennomsnittet siden 2001. Dette er ganske overraskende, og kan kanskje ha sammenheng med at fylket har en høy vekst i antall foretak?

I figur 69 ser vi hvordan andel lønnsomme foretak varierer mellom fylkene. Rogaland har den høyeste veksten i 2008, foran Hordaland og Sogn og Fjordane. Rogaland har også den høyeste veksten i den siste femårsperioden. Sogn og Fjordane har ikke pleid å ha høy vekst tidligere.

I Akershus hadde 50,7 prosent av foretakene realvekst i 2008. Dette plasserer Akershus som nummer 17 av 19 fylker. Det er samme rangering som vi får for denne indikatoren siste fem år.

Figur 68: Andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Akershus.

Figur 69: Andel foretak med realvekst i 2008. Fylkenes rangering med hensyn til realvekst de siste fem årene er vist til venstre.

Bransjejustert vekst i regionene

Veksten varierer mye mellom de forskjellige bransjene. 69,4 prosent av foretakene i bransjen ”pleie og omsorg i institusjoner” hadde realvekst i 2008. I bransjen ”tekstilindustri” er det bare 34,4 prosent av foretakene som har realvekst. Dermed vil bransjestrukturen i en region kunne få mye å si for andelen vekstforetak.

Vi har derfor laget et mål for *bransjejustert vekst* der vi har filtrert bort effekten av bransjestrukturen^x, som vi har vist i figur 70. I 2008 slo denne bransjejusteringen ikke ut særlig sterkt, ettersom vekstbransjene er noenlunde geografisk likt fordelt.

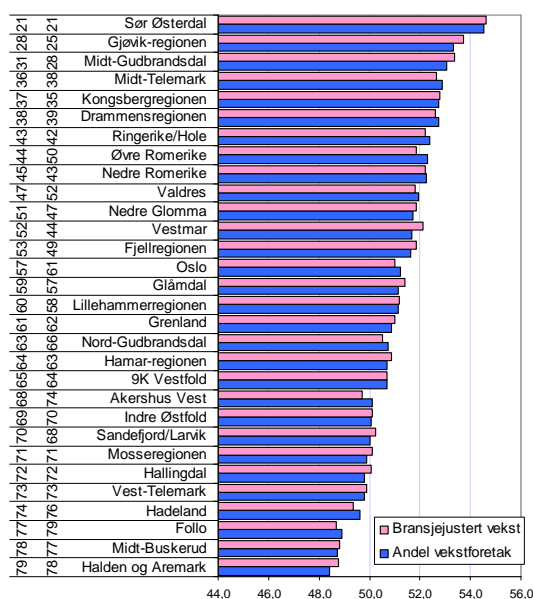
Den overraskende lave andelen vekstforetak i Akershus kunne kanskje forklares gjennom bransjestrukturen, men bildet blir bare enda verre. Bare Nedre Romerike gjør det bedre på denne indikatoren, de tre andre regionene får dårligere rangering.

Bransjejustert lønnsomhet i kommunene

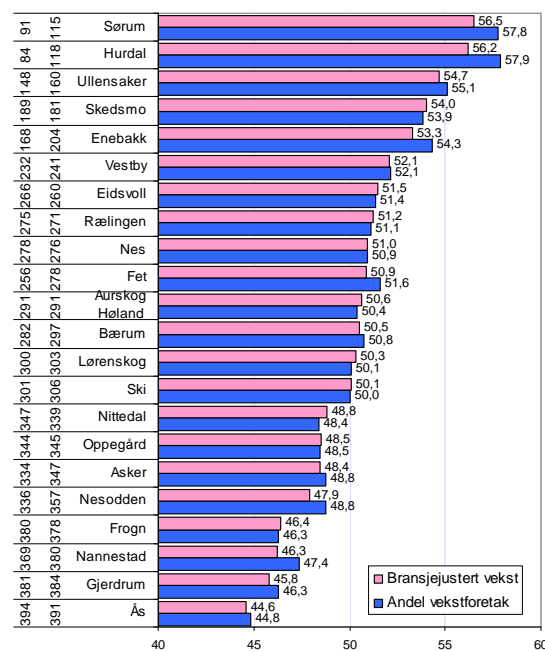
I figur 71 ser vi hvordan kommunene i Akershus kommer ut på de to vekstindikatorer. De tre kommunene med høyest andel vekstforetak i Akershus, har alle lavere andel vekst når det er justert for bransjestrukturen.

Bare fem kommuner i Akershus kommer bedre ut enn middels for bransjejustert vekst.

Noen kommuner har marginalt bedre vekst etter bransjejustering.

Figur 70: Andel foretak med realvekst før og etter bransjejustering i 2008 i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir først rangering for andel vekstforetak, dernest for bransjejustert vekst blant de 83 regionene i Norge.

Figur 71: Andel foretak med realvekst før og etter bransjejustering i 2008 i kommunene i Akershus. Tallene til venstre angir først rangering for andel vekstforetak, dernest for bransjejustert vekst blant de 430 kommunene i Norge.

Vekst i verdiskaping i regionene

Den tredje indikatoren vi skal bruke i dette kapitlet er andelen foretak med vekst i verdiskaping. Vi finner verdiskapingen i en bedrift gjennom å summere lønns-kostnadene og driftsresultatet. Denne summen viser hvor mye arbeiderne, eierne, finansørene og samfunnet (via skatten) får ut av virksomheten, og er samtidig bedriftens bidrag til BNP i Norge.

På Østlandet er det Hadeland og Sør-Østerdal som har høyest andel foretak med verdiskapingsvekst. Disse regionene er imidlertid bare rangert som nummer 17 og 22 av de 83 regionene i landet. Østlandet har således ganske lav andel foretak med vekst i verdiskapingen.

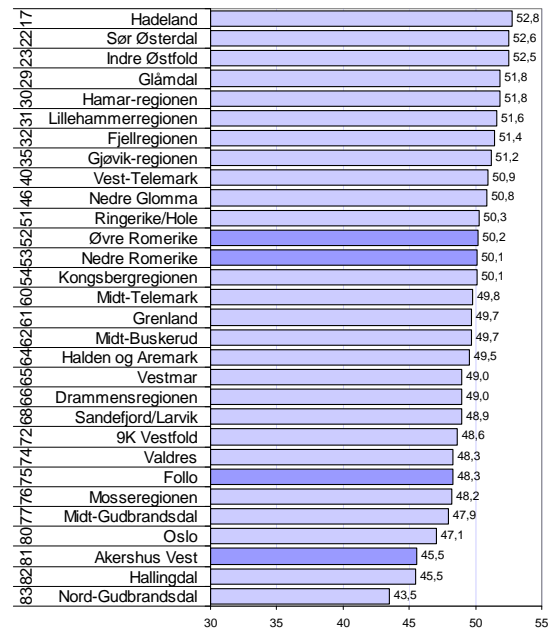
På Romerike har så vidt over halvparten av foretakene vekst i verdiskapingen fra 2007 til 2008, men er under middels av regionene på denne vekstindikatoren.

I Follo og Akershus Vest har under halvparten av foretakene vekst i verdiskaping i 2008. Igjen ser vi at Akershus skårer påfallende lavt når det gjelder vekst. Verdiskapingen er i stor grad positivt korrelert med arbeidsplass-veksten, som er sterk i regionene i Akershus. Kanskje veksten i Akershus er konsentrert til de største bedriftene? Det kan kanskje forklare dette misforholdet, ettersom foretakene teller likt på denne vekstindikatoren.

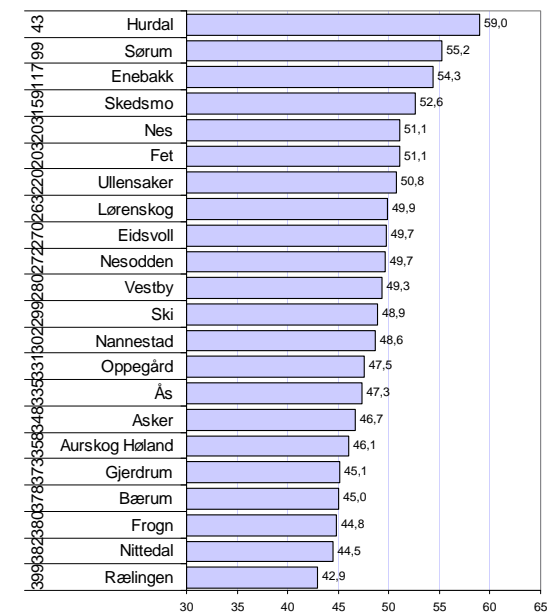
Vekst i verdiskaping i kommunene

De forholdsvis små kommunene Hurdal, Sørums og Enebakk hadde høyest andel foretak med vekst i verdiskapingen i 2008.

Rælingen, Nittedal og Frogn hadde lavest vekst i verdiskapingen.

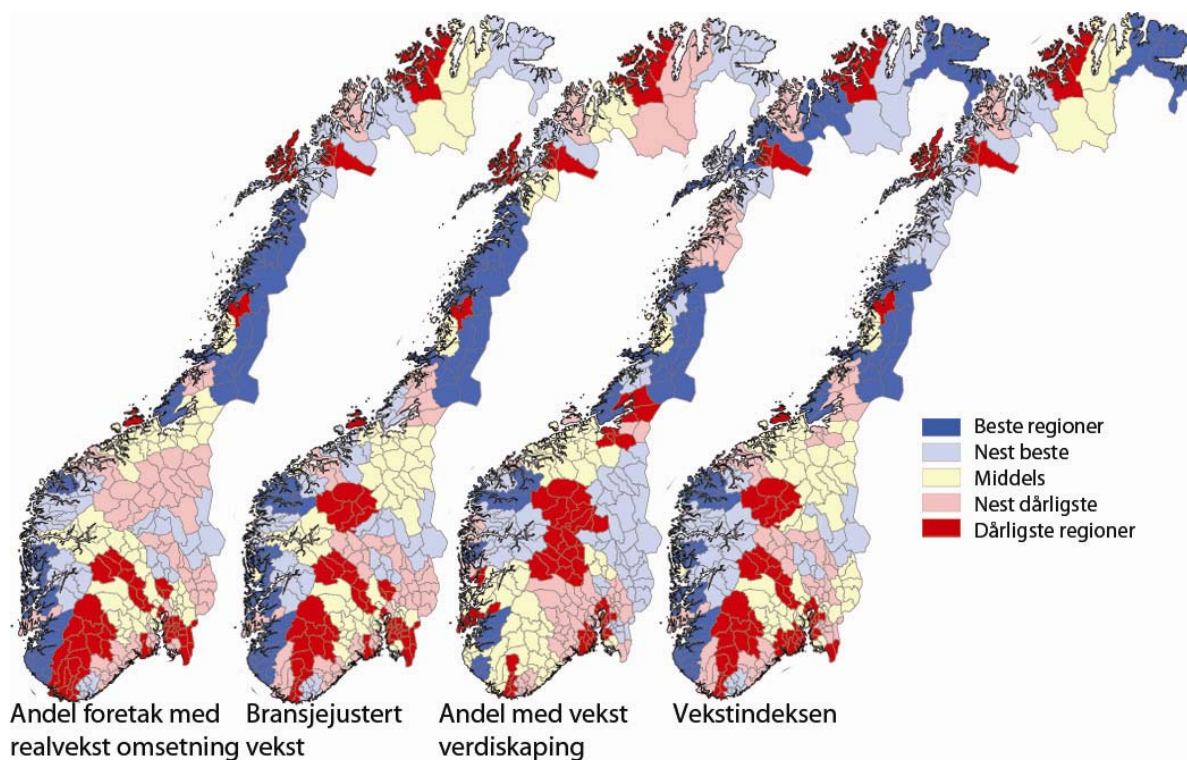

Figur 72: Andel foretak med vekst i verdiskaping i 2008 i regionene på Østlandet. Tallene til venstre angir rangering blant de 83 regionene i landet.

Figur 73: Andel foretak med vekst i verdiskaping i 2008 i kommunene i Akershus. Tallene til venstre angir rangering blant de 430 kommunene i landet.

Vekstindeksen for regioner

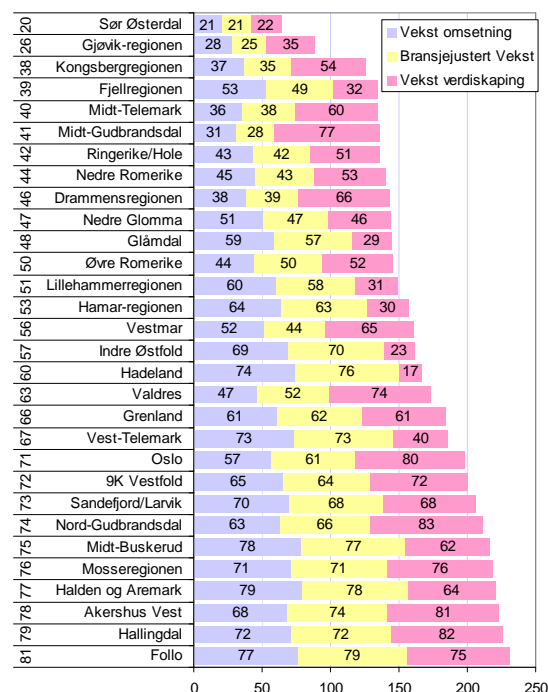

Figur 74: Variasjonen mellom regionene for de ulike vekstindikatorerne i 2008.

Kartene over viser at mange regioner i Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane samt Namdalen og Nordland har en høy andel vekstforetak. I Rogaland og Hordaland er det høy vekst i antall arbeidsplasser og befolkning. Den høye andelen vekstforetak i regionene i Nordland og Sogn og Fjordane er overraskende. Det er også litt merkelig at regionene på Østlandet kommer ut så svakt på disse vekstindikatorerne.

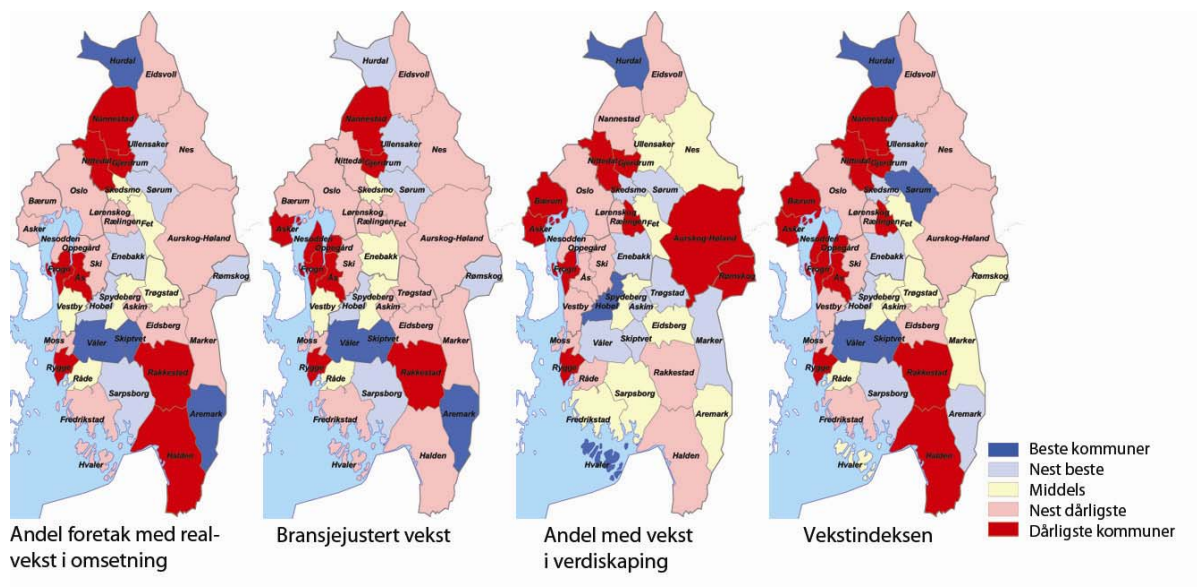
I figur 75 viser vi hvordan regionene på Østlandet rangeres etter de ulike vekstindikatorerne. Sør-Østerdal og Gjøvik-regionen skårer best på vekstindeksen.

Nedre Romerike kommer best ut i Akershus, men er under middels som nummer 44. Øve Romerike er nummer 50. Akershus Vest og Follo er blant de tre regionene på Østlandet som skårer lavest på vekstindeksen.

Figur 75: Regionenes rangering blant de 83 regionene i landet mht de ulike vekstindikatorerne, rangering på vekstindeksen til venstre.

Vekstsindeksen for kommuner

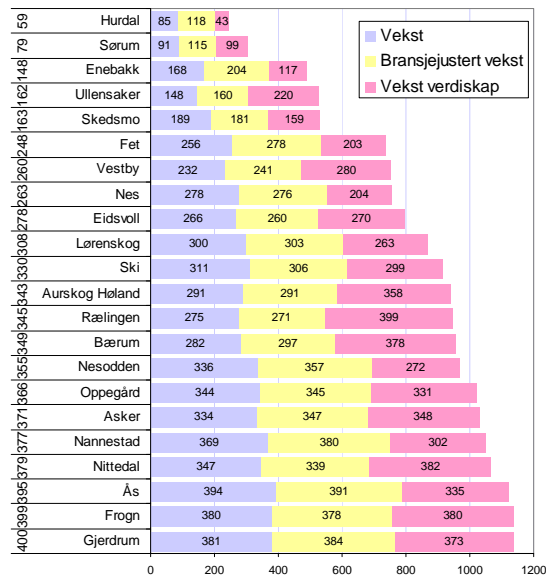
Figur 76: Kommunene på det sentrale Østlandet mht variasjon i de ulike vekstindikatorene i 2008.

Kommunene i Akershus skårer som nevnt tidligere merkverdig svakt på alle de tre vekstindikatorene. Hurdal, Sørum og Enebakk kommer best ut, men er for små til å prege fylket som helhet.

Ullensaker og Skedsmo gjør det godt over middels, og trekker litt opp. De er rangert som nummer 162 og 163 på vekstindeksen for de 430 kommunene.

Bortsett fra de fem nevnte kommunene, er alle kommunene i Akershus under middels på vekstindeksen.

Asker og Bærum er i den dårligste kategorien på vekstindeksen, noe som ikke står i forhold til den sterke veksten det har vært i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er vist i kapitlet om arbeidsplassutvikling. På landsbasis er det en positiv korrelasjon mellom vekstindikatorene og arbeidsplassvekst i næringslivet.

Figur 77: Rangering etter de ulike etableringsindikatorene i kommunene i Akershus. Rangering i forhold til de 430 kommunene i landet mht etableringsindeksen til venstre.

Næringstetthet

Begrepet næringstetthet skal uttrykke hvor mye privat næringsliv det er i et område. Her er dette målt med antall arbeidsplasser i privat næringsliv i forhold til folketallet. Data er hentet fra statistikkbanken i SSB.

Næringstetthet i regionene

Regionene er rangert med hensyn til næringstetthet i figur 78. Oslo er den regionen med desidert mest næringsliv i forhold til innbyggertallet i Norge. Andel ansatte i næringslivet i Oslo utgjør 56,7 prosent av folketallet. På landsbasis utgjør antall ansatte i næringslivet 37,2 prosent av befolkningen, en økning på 2,2 prosentpoeng siden 2000.

Andre regioner med høy næringstetthet på Østlandet er Akershus Vest, Hallingdal og Kongsbergregionen.

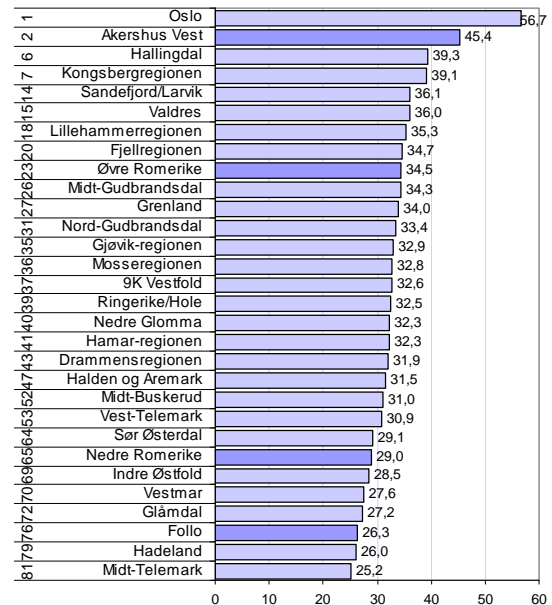
Øvre Romerike har også høyere næringstetthet enn middels av regionene, som nummer 23.

Nedre Romerike og Follo har lite næringsliv i forhold til folketallet. Follo er blant de ti regionene i landet med lavest næringstetthet.

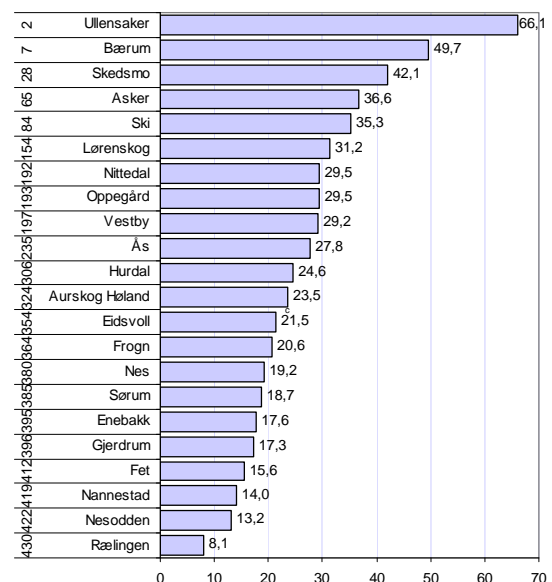
Næringstetthet i kommunene

Ullensaker var den kommunen i landet som hadde høyest næringstetthet fram til 2007. Da overtok Sola kommune denne tronen. Bærum og Skedsmo er også kommuner i Akershus med høy næringstetthet.

Akershus har også den kommunen med lavest næringstetthet i landet, Rælingen, hvor antall arbeidsplasser i næringslivet utgjør bare 8,1 prosent av folketallet.

Figur 78: Næringstetthet målt ved antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet i 2008. Til venstre angis rangering i forhold til alle regionene.

Figur 79: Næringstetthet i kommunene i Akershus 2008, målt med antall private arbeidsplasser i prosent av folketallet i 2008. Til venstre angis rangering i forhold til alle kommuner i landet.

NæringsNM

Dette er det sjette NæringsNM. Tidligere har NæringsNM vært basert på fire indikatorer. I årets NæringsNM har antall indikatorer blitt utvidet til ti. NæringsNM er som før sammensatt av fire forskjellige mål; lønnsomhet, vekst, nyetableringer og næringslivets størrelse, men de tre første målene er nå basert på hver sin indeks med tre forskjellige indikatorer. Denne utvidelsen av indikatorsettet skal gi en mer nøyaktig og ”rettferdig” næringslivsindeks.

NæringsNM	Nyetableringer	Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året
		Bransjejustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen
		Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	Andel foretak med positivt resultat før skatt
		Bransjejustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen
		Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI)
		Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen
		Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir nå målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, var tidligere den eneste indikatoren. Nå måler vi også etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir som før målt med andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er uendret fra tidligere NæringsNM. Her er det antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen som er eneste indikator.

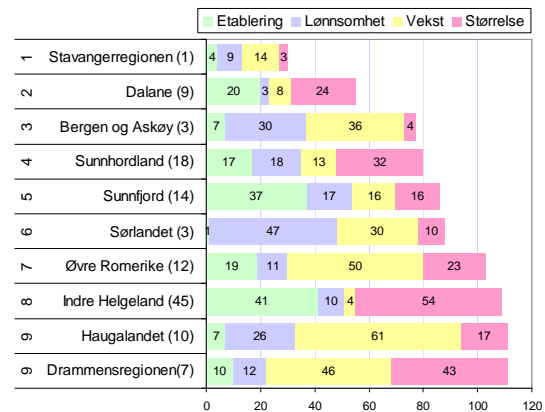
For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe, for å kåre regioner og kommuner som kommer best ut. Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene etablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

De beste regionene i Norge

Stavangerregionen er den regionen som gjorde det best i NæringsNM 2009^{xi}, for femte år på rad. Etter Stavangerregionen kommer fire regioner fra Vestlandet på de neste plassene.

Seks av de ti regionene som er på topp, er også blant de beste den siste femårs-perioden.

Østlandet har to regioner med blant de ti beste, Øvre Romerike og Drammensregionen

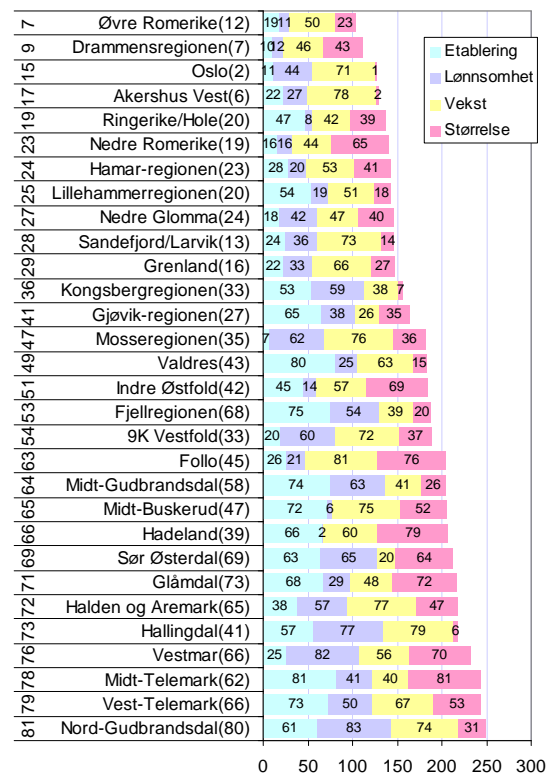
Figur 80: De ti beste regionene i Norge i henhold til næringslivsindeksen 2008. Tallene til venstre angir rangering for 2008. Tallene i parentes angir rangering siste fem år.

Regionene på Østlandet

Øvre Romerike hadde best næringsutvikling av regionene på Østlandet i 2008, fulgt av Drammensregionen og Oslo.

Akershus Vest er tradisjonelt en sterk næringsregion, som er på femteplass i NæringsNM for de siste fem årene. I 2008 ble rangeringen nummer 17, som er lavt for denne regionen.

Nedre Romerike ble nummer 23 i 2008, mens Follo ble nummer 63. Rangeringen for Follo er den svakeste som er registrert for denne regionen. Follo har imidlertid ganske bra lønnsomhet og nyetableringsaktivitet, men skårer lavt på vekst og næringsstetthet.

Figur 81: Regionene på Østlandet, rangert i henhold til næringslivsindeksen 2008 (tallene til venstre). Tallene i parentes er rangeringen mht NæringsNM for hele perioden 2004-2008.

NM i næringsliv - kommuner

Vi kan også se på næringsutviklingen i kommunene. Vi har brukt samme metode som for regionene, med næringslivsindeksen som er sammensatt av andel lønnsomme foretak, andel vekstforetak, etableringsfrekvens og næringslivets størrelse. Kommunenes rangering for de fire områdene blant landets 430 kommuner legges sammen, slik at laveste tall gir best resultat.

Beste kommuner 2008

Næringslivsindeksen for kommuner er sammensatt av de samme faktorene som for regioner. For kommuner bruker vi rangeringsnummer for å sette sammen de fire faktorene til næringslivsindeksen. Kommunene er rangert fra 1 til 430 for hver av de fire faktorene, og deretter summert.

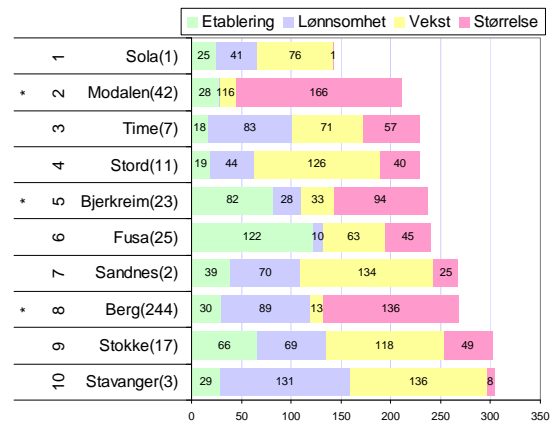
Sola hadde den beste næringsutviklingen i 2008 av alle kommunene i landet, fulgt av Modalen og Time. Ser man på de siste fem årene, er det Sola som har best næringsutvikling, fulgt av Sandnes og Stavanger. De største byene Oslo, Bergen og Trondheim er alle høyt plassert i 2008, på plassene 55, 24 og 33.

Hele åtte av de 20 beste kommunene i landet er lokalisert i Rogaland. 13 av de 20 beste kommunene er fra Vestlandet. Østlandet har bare tre kommuner med. To kommuner fra Nord-Norge, Rana og Alstahaug, er med på listen over de 20 beste kommunene.

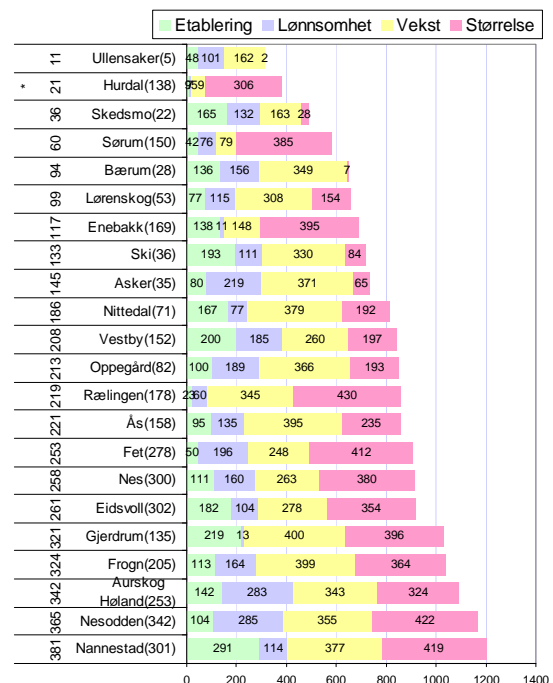
Kommuner i Akershus

Ullensaker er best i Akershus, og er nummer 11 i landet i 2008. Ullensaker er nummer fem de siste fem årene. Hurdal, Skedsmo, Sørum, Bærum og Lørenskog gjør det også bra, og er blant de 100 beste kommunene i landet i 2008.

Nannestad, Nesodden og Aurskog Høland har de svakeste plasseringene i NæringsNM for 2008.

Figur 82: Næringslivsindeksen. De 10 kommunene med best rangering i 2008. Tallene i parentes angir kommunenes rangering for perioden 2004–2008.

Figur 83: Næringslivsindeksen for kommuner i Akershus i 2008, med rangering i forhold til de 430 kommunene i landet. Til venstre vises rangeringen for 2008. Tallene i parentes angir kommunenes rangering for perioden 2004–2008.

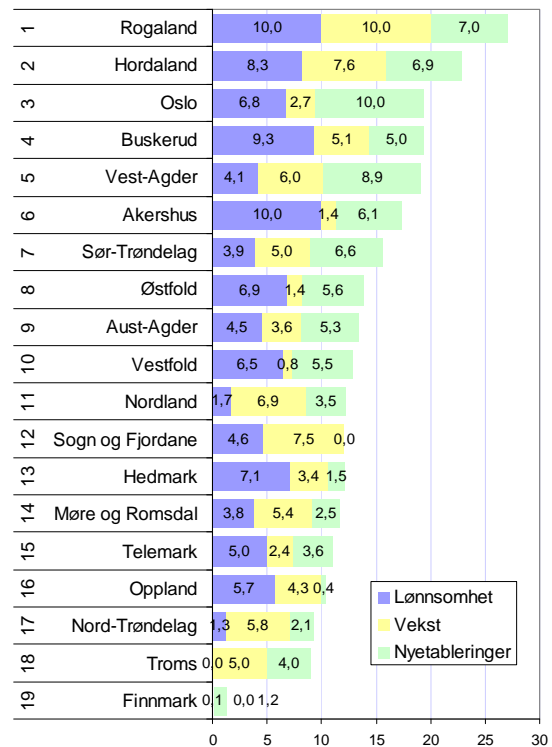
Næringslivsindeksen for fylkene

Vi kan også se på næringsutviklingen i fylkene. Ettersom vi ønsker å se på utviklingen over tid har vi brukt tre indikatorer: Andel foretak med positivt resultat, andel foretak med realvekst og etableringsfrekvensen. Verdiene for disse tre indikatorene er transformert til en skala fra 0 til 10 og så lagt sammen.

Rogaland har den klart beste næringsutviklingen i 2008.

Hordaland og Oslo følger på andre og tredjeplass. Oslo har høyest etableringsfrekvens, men skårer lavt på andel vekstforetak i 2007.

Akershus kom ut som nummer seks av 19 fylker i 2008. Det er en plass ned fra året før. Næringslivet i Akershus er best på lønnsomhet, men skårer svakt på vekst.

Figur 84: Næringslivsindeksen for fylkene i 2007. Hver indikator varierer fra 0=Dårligste fylke til 10=Beste fylke.

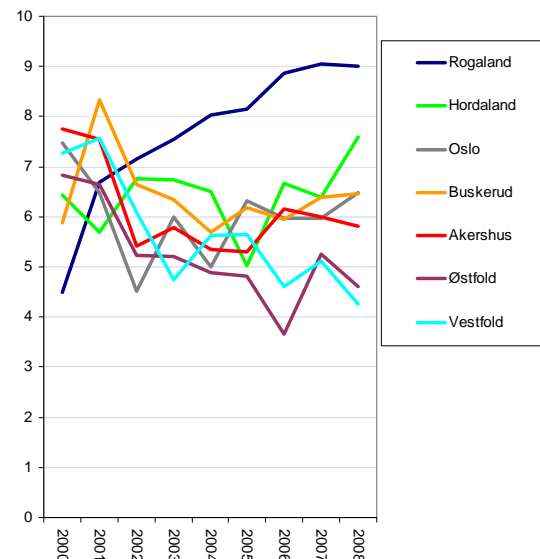
Næringsutvikling i fylkene

Rogaland har hatt den beste næringsutviklingen siden 2003, men har ikke alltid vært best når det gjelder næringsutvikling. Går vi tilbake til 2000 var Rogaland rangert som nummer ti av fylkene. De andre fylkene på Vestlandet har også bedret sin næringsutvikling relativt til de andre fylkene.

Fylkene på Østlandet har gjort det relativt svakere de siste årene. Særlig har Østfold og Vestfold hatt en negativ utvikling.

Akershus gjorde det relativt sett best i 2000, da Akershus var beste fylke.

Den laveste rangeringen var i 2003 da Akershus var nummer ni.

Figur 85: Utviklingen i næringslivsindeksen for noen av fylkene.

Samlet utvikling

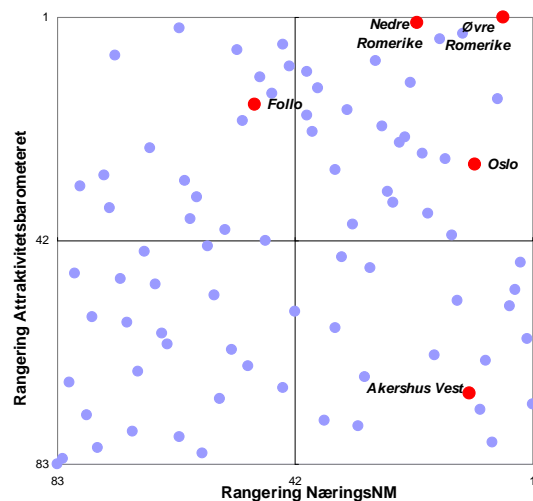
NæringsNM og Attraktivitetsbarometeret viser hvordan regionene gjør det med hensyn til de to viktigste drivkreftene i regional utvikling. NæringsNM kårer regionene med den beste næringsutviklingen, mens Attraktivitetsbarometeret viser hvilke regioner som er mest attraktive som bosted. Hvilke regioner er mest vellykket når det gjelder kombinasjonen næringsutvikling og attraktivitet?

Samlet utvikling regioner

I figur 86 har vi satt sammen regionenes plassering på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM for de siste tre årene.

Øvre Romerike er den regionen som gjør det best når vi kombinerer resultatene fra Attraktivitetsbarometeret og NæringsNM. Nedre Romerike er også i kvadranten med regioner som er over middels både med hensyn til næringsutvikling og attraktivitet.

Follo har god attraktivitet, men svak næringsutvikling, mens Akershus Vest har god næringsutvikling, men svak attraktivitet.

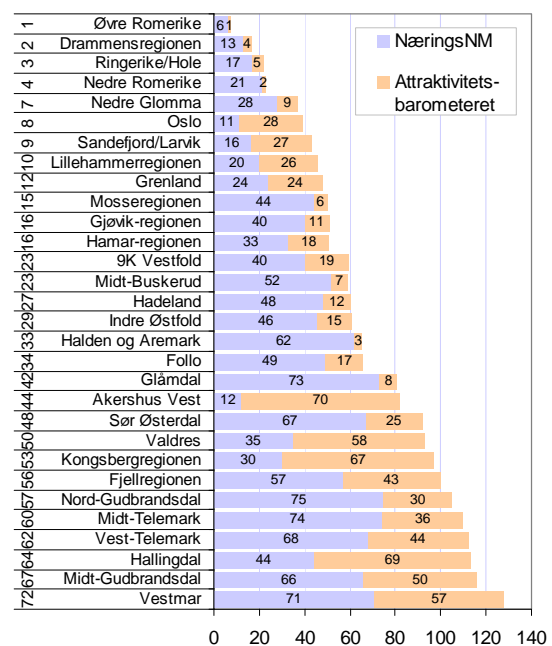
Figur 86: Regionenes rangering i NæringsNM og på Attraktivitetsbarometeret for perioden 2006-2008.

Regionene på Østlandet

Østlandet har de fire regionene som gjør det best når vi summerer resultatene på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM.

Øvre Romerike er nå aller best i landet i denne kombinasjonsøvelsen, og Nedre Romerike er nummer fire. Nedre Romerike har hatt fremgang både på Attraktivitetsbarometeret og NæringsNM de siste årene.

Follo ble nummer 34, mens Akershus Vest kom på 44. plass.

Figur 87: Samlet rangering blant de 83 regionene i landet i NæringsNM og på Attraktivitetsbarometeret for perioden 2006-2008.

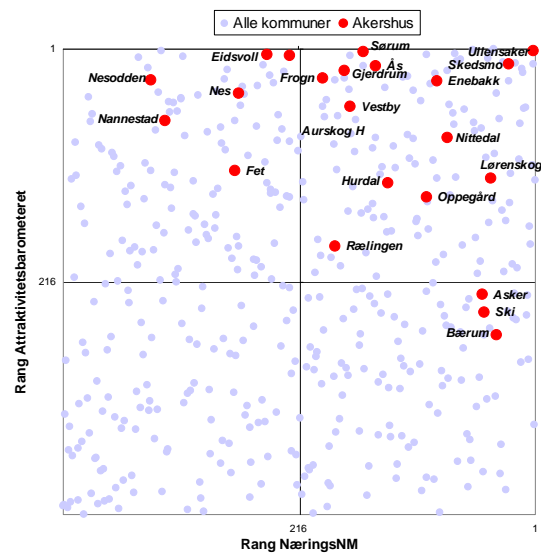
Samlet utvikling kommuner

I figur 88 ser vi hvordan kommunene gjør det langs de to dimensjonene attraktivitet og næringsutvikling.

Akershus har mange kommuner som er i den beste kvadranten, det vil si som har over middels næringsutvikling og attraktivitet.

Akershus har ingen kommuner som er i nærheten av den dårlige kvadranten, hvor både næringsutvikling og attraktivitet er under middels.

Asker, Bærum og Ski er i kvadranten med god næringsutvikling og lav attraktivitet. Den gode næringsutviklingen i disse kommunene bidrar nok mye til at andre kommuner i området kan bli attraktive.

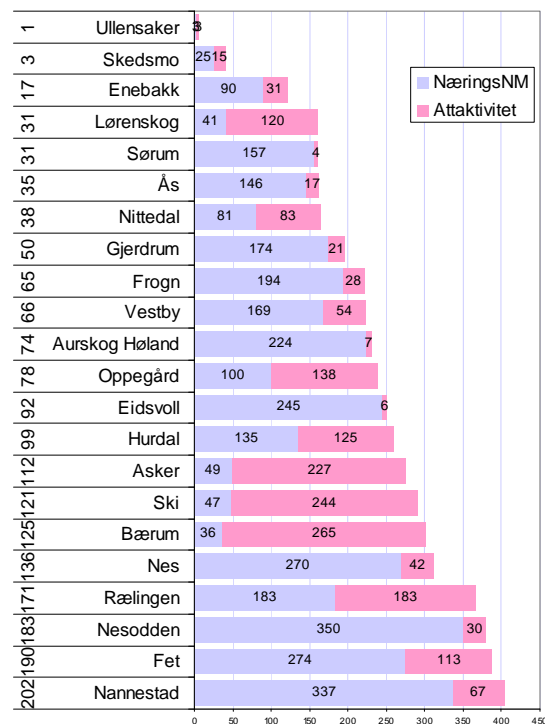
Figur 88: Kommunenes rangering på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM i perioden 2006-2008.

Samlet utvikling, kommunene i Akershus

Kombinasjonen av næringsutvikling og attraktivitet er brukt til å kåre ”mest vellykkede kommune”. På landsbasis var det Ullensaker kommune som kom høyest i 2008.

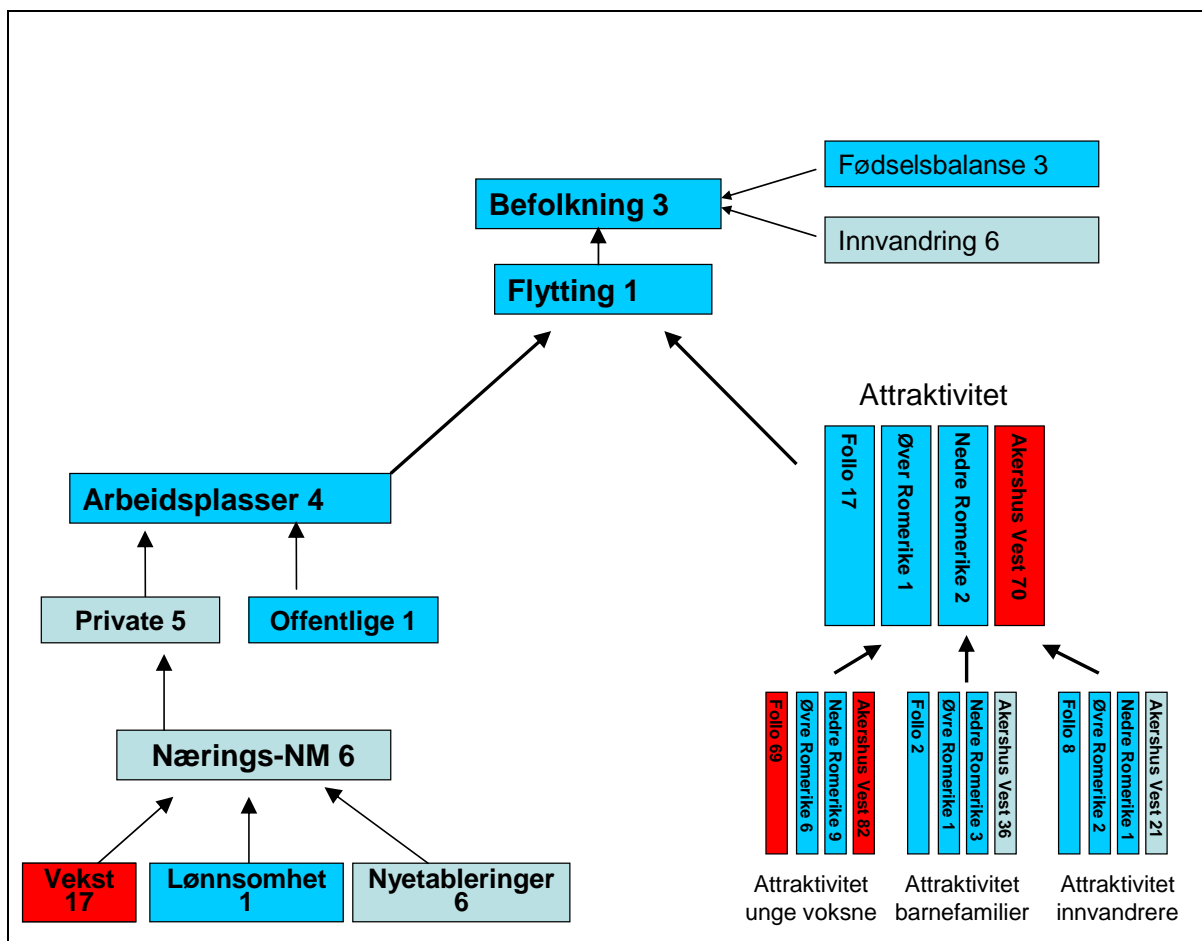
Skedsmo er nummer tre i landet i samlet utvikling.

Alle kommunene i Akershus er rangert i den øvre halvdel blant landets kommuner. Nannestad, som er dårligste kommune i Akershus, er nummer 202 av 430 kommuner i landet.

Figur 89: Kommunene i Akershus' rangering på Attraktivitetsbarometeret og i NæringsNM for perioden 2006-2008. Til venstre vises samlet rangering blant de 430 kommunene i landet.

Oversikt over indikatorer for Akershus

Figur 90: Oversikt over indikatorer for regional utvikling for Akershus for perioden 2006-2008. Indikatorene er vist som fylkets rangering blant de 19 fylkene, eller regionens rangering blant de 83 regionene for attraktivitet.

Akershus er nummer tre av 19 fylker når det gjelder befolkningsvekst de tre siste årene. Akershus har den høyeste innflyttingen innenlands, og det tredje høyeste fødselsoverskuddet. Akershus har også forholdsvis høy innvandring, og er her på sjetteplass av fylkene.

Akershus har den fjerde høyeste veksten i antall arbeidsplasser av fylkene. Veksten i offentlige arbeidsplasser er høyest av alle fylkene, mens veksten i antall arbeidsplasser i privat næringsliv er femte høyest.

Næringslivet i Akershus har den beste lønnsomheten av alle fylkene. Akershus har den sjetteste høyeste nyetableringsaktiviteten. Bedriftenes vekst i omsetning

og verdiskaping er lav, faktisk tredje lavest blant fylkene. Næringslivsindeksen som måler den samlede næringsutviklingen i fylkene, viser at Akershus kommer på sjetteplass.

Øvre og Nedre Romerike er de mest attraktive regionene i landet, og trekker til seg innflyttere fra alle grupper.

Follo er også attraktiv, men har stor utflytting av unge voksne. Akershus Vest har ikke innflytting fra andre regioner tross god vekst i arbeidsplasser.

- ⁱ Telemarksforskning har gruppert alle kommunene i landet i politiske regioner, der kommuner har inngått samarbeid om næringsutvikling. Denne regioninndelingen brukes i flere publikasjoner, blant annet Nærings-NM og Attraktivitetsbarometeret.
- ⁱⁱ Det er også en siste kategori: "Ukjent", som vi rett og slett har sett bort fra. Den gjelder omtrent fem prosent av befolkningen.
- ⁱⁱⁱ Vi har brukt en "shift/share" analyse for å beregne bransjeeffekten. Denne analysen beregner hvilken vekst en region ville fått med gjennomsnittlig vekst i alle bransjer. Bransjeeffekten er avviket mellom denne veksten og veksten på landsbasis. Deretter har vi beregnet forventet arbeidsplassvekst i regionene med en lineær regresjonsanalyse med arbeidsplassvekst de siste fem år som avhengig variabel, og befolkningsvekst og bransjeeffekten som uavhengige.
- ^{iv} Attraktivitetsbarometeret er utgitt av NHO i 2007, 2008 og 2009, og kan lastes ned på NHOs hjemmesider, www.nho.no. Attraktivitetsbarometeret 2009 kommer i oktober 2009.
- ^v Telemarksforskning vil publisere nye rapporter med forklaringsfaktorer for attraktivitet basert på nye analyser i løpet av de neste månedene.
- ^{vi} Vi har forsøkt å lage attraktivitetsindeks for innvandrerbefolkningen på samme måte som for andre grupper, men noen kommuner og regioner har i utgangspunktet en svært liten innvandrerbefolkning. Det gjør at flyttingen til innvandrerbefolkningen ikke kan analyseres på bakgrunn i arbeidsplassveksten. Regioner med arbeidsplassnedgang som har liten innvandrerbefolkning, får ikke utflytting av innvandrere fordi de i utgangspunktet ikke har noen innvandrerbefolkning som kan flytte ut. Derfor bruker vi bare nettoflytting av innvandrerbefolkningen som andel av befolkning som indikator her.
- ^{vii} Den oppmerksomme leser vil legge merke til at det ikke er helt samsvar mellom figur 42 og figur 43. Det kommer av at regresjonen i figur 42 kommer ut med en betaverdi på 1,4293 for bransjeeffekten. Bransjeeffekten er dermed nesten en halv gang større enn det "skulle" være. Det kommer av at bransjeeffekten er positivt korrelert med befolkningsveksten, som også påvirker etableringsfrekvensen positivt. Verdien på R^2 på 0,8017 er dermed litt overdreven. I figur 43 har vi beregnet forskjellen mellom faktisk etableringsfrekvens og den etableringsfrekvensen som fylkene ville ha hatt dersom de hadde gjennomsnittlig etableringsfrekvens innenfor hver bransje (2-siffer NACE).
- ^{viii} Regnskapene for 2008 ble hentet inn 2. oktober 2009. Erfaringsmessig kommer det inn regnskap etter dette tidspunktet, og disse har som oftest svake resultater. Når alle regnskapene kommer inn vil andelen lønnsomme foretak i 2008 antakelig bli lavere enn 65,0 prosent, og kanskje også lavere enn nivåene i 2001 og 2002.
- ^{ix} Vi har brukt en shift/share-metode der vi har beregnet hvor stor andel lønnsomme foretak en region ville hatt dersom andelen er lik landsgjennomsnittet i hver enkelt bransje. Deretter har vi brukt avviket mellom faktisk andel lønnsomme foretak og dette tallet som mål for bransjejustert lønnsomhet.
- ^x Vi har brukt en shift/share-metode der vi har beregnet hvor stor andel vekstforetak en region ville hatt dersom andelen er lik landsgjennomsnittet i hver enkelt bransje. Deretter har vi brukt avviket mellom faktisk andel vekstforetak og dette tallet som mål for bransjejustert vekst.
- ^{xi} NHO har publisert NæringsNM de siste årene, basert på modell og beregninger utviklet i Telemarksforskning. Det som kalles "NæringsNM 2009" er basert på regnskapstall for 2008.